

1939

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXXI КНИЖКА I

150000 14

БЪЛГАРСКОТО ПЛАНИНАРСТВО КАТО БИТОВО ОТРАЖЕНИЕ

Отъ Павелъ Делирадевъ

Българското туристическо движение влиза въ кръга на своята четиридесетъ годишнина.

Наесень първата организация на това движение — Б. Т. С. ще празнува своята завършена 40-годишна дейность.

40 години дейность поглъща току-речи дейния периодъ въ живота на отдълната трудовоспособна личность. А за една обществена дейность презъ четири десетилѣтия вече трѣбватъ нѣколко поколения. Сжщата картина ни представлява животътъ и на Б. Т. С. Отъ основателитѣ-членове на „Алеко“, които съ право минаватъ и за основатели-членове на Б. Т. С., между насъ се мѣркатъ само нѣколко още щастливци. Второто поколение, което дойде следъ тѣхъ, си сжщо заминава и отстъпва мѣсто на третото туристическо поколение.

За организационитѣ, научнитѣ и културнитѣ постижения на българското организирано туристическо движение презъ изтеклитѣ четири десетилѣтия тепърва ще се говори, тъй като този периодъ не е окончателно завършенъ. Презъ текущитѣ месеци още много благородни почини ще могатъ да се осществятъ и нови такива да се поставятъ за разрешение. Обаче, при встъпването въ юбилейната година умѣстно ще е да се спремъ върху нѣкои отъ основнитѣ черти на българското туристическо движение.

Първата основна черта на това движение е, че то е самобитно, а не присадена отвън чуждица, както сж, да речемъ, футболътъ и много други спортове, заемки отъ чуждитѣ страни и народи.

Нашата страна е предимно планинска. Тя заема сърдцето, срѣдището на Балканския полуостровъ, който не само по геоложка структура, но и по географско име ни напомня пакъ за балкани, за планини. А историческиятъ и политическиятъ животъ на народа ни презъ цѣлото му сжществуване на полуострова стихийно го е тикалъ въ обятията на пла-

нинитѣ. Нашитѣ престолни градове, твърдини (крепости) и манастири, все изъ планинитѣ сж били. Старитѣ римски градове, крепости и станции изъ полетата изчезнаха безследно още въ предславянско и предбългарско време отъ първитѣ пристѣпи на великото преселение на народитѣ. Опората на българскитѣ славяни е била само планината. Въ планинскитѣ клисури се е проявявала силата на българския ламтежъ къмъ свободенъ животъ. Въ планинскитѣ клисури бѣ сразена българската съпротива.

Въ планинитѣ продължаваше да живѣе българскиятъ духъ за свободенъ животъ и отъ тѣхнитѣ чуки се нанасяха ударитѣ срещу чуждото робство. Съ помощта на планинитѣ бѣ съборено византийското робство. Сжщата история се повтори и при последнитѣ освободителни движения противъ игото на султанитѣ, отъ което иго най-после трѣбваше да се освободи и самиятъ турски народъ.

Въ подпланинскитѣ села и градчета се зароди и разви българската домашна и манифактурна индустрия, която даде политикъ, размахъ и съвремена идеология на освободителното движение. Изъ планинитѣ и по рудинитѣ се разви българското скотовѣдство, което даде нови стопански и борчески сили на сжщото движение. Въ планинитѣ и горитѣ се навѣдиха „горскитѣ птици“ — хайдутъ и харамии, които съ своя романтиченъ свободенъ животъ събуждаха свободния духъ у заспалия робъ и го бранѣха отъ беди.

Планинскитѣ чуки и поляни — Милинъ камъкъ, Вола, Веслецъ, Околчица, Оборище, Бузлуджа, Еледжикъ, Свети Никола, Ханнъ-боазъ, Химитлийски боазъ и пр. и пр., се превърнаха въ нови светилища на българския народъ.

Народната и лична поезия възпѣватъ и одухотворяватъ гората и планината като народни съратници. И много естествено: по тѣхъ сж народнитѣ конежи; на тѣхъ е могълъ преди всичко и надъ всичко да разчита тегловниятъ народъ; един-

ствено тѣ сѣ се вслушвали въ народнитѣ страдания.

Боготворятъ планината или балкана всички български поети и писатели начело съ Раковски, Каравеловъ, Ботевъ, Вазовъ, Славейковъ, Яворовъ. Безъ планини и гори ние въобще не можемъ да си представимъ тѣхнитѣ най-хубави стихове — безъ тѣхъ последнитѣ не биха съществували.

И първата искра за пробуждане пламна „тамо въ дънъ горитѣ“; и бунтътъ „бѣ помазанъ въ горскитѣ усои“; и живѣ българскитѣ духъ „тамъ на Балкана“ и „горскитѣ долини трепетно повтарятъ на боя ревѣтъ“; и пѣсенъта за свободата „се е носила по гори и по долища“, и годеницата е „горска птица“; и на младежкитѣ любовни копнежи сѣ отговаряли: „чуи какъ стене гора и шуми, чуи какъ ечатъ бури въковни“; и горката майка е тешена съ: „не плачи, майко, не тѣжи, че станахъ, майко, хайдутинъ, хайдутинъ, майко, бунтовникъ“; и кавалѣтъ е свирилъ „на поляна край горица“; и малкиятъ Чавдарчо иска при татка да иде, „при татка въ Стара планина“, и духътъ на поета е насоченъ „нагоре къмъ върха!“ . . .

Тази въковна връзка между народъ и планина още по-внушително е изразена въ редица строфи отъ „Кървава пѣсенъ“.

— „Тозъ, който би за мигъ поискалъ да разгърне светата библия на миналитѣ дни, въ която вписани сѣ злитѣ съдбини на моя роденъ край, ще найде назовани на всѣка страница тамъ гордитѣ Балкани. Сподѣляли сѣ тѣ съ тегловния народъ беди и тържества, и въ мѣчния му животъ — такъвъ уреченъ отъ орисница свирепа — едни сѣ му били утеха и подкрепа“ . . .

При тѣзи отношения на нашия народъ къмъ планината, българскитѣ туризъмъ, планинарски по преимущество, е едно естествено продължение на тѣзи битови отношения, стѣкменъ за новитѣ времена, за новитѣ нужди и за новата идеология на сѣщия народъ. Затова и ние виждаме въ българското планинарство всички черти на едни битови отношения между народъ и планини. Тукъ се крие и тайната на неговитѣ успѣхи — абсолютни и сравнителни съ кретането на чуждестраннитѣ присаждания, за които се харчатъ и много срѣдства и много трудъ.

† Д-РЪ ИВАНЪ ХР. ЛАБУТОВЪ

На 23. I. 1939 година почина следъ 12-дневно боледуване нашиятъ незабравимъ другаръ-туристъ. Внезапната му смъртъ пстопи въ скръбъ цѣлия градъ: всички негови приятели, туристи и цѣла туристическа и културна Дупница. Това бѣше единъ внезапенъ ударъ върху неговитѣ близки, приятели и туристи, защото той съ своята дейность бѣше центъръ на много културни начинания, които, благодарение на неговата упоритость, винаги получаваха реаленъ край. Затова неговото мѣсто въ културния животъ на града ще остане винаги незаето, защото не така лесно се създаватъ въ нашия културно-общественъ животъ честни, безукоризнени работници.

Д-ръ Иванъ Хр. Лабутовъ е роденъ презъ 1898 година въ гр. Дупница. Много рано измина своя земенъ пѣтъ, едва на 41 година! Завършва Военното на Н. В. училище и презъ 1917 г. въ чинъ офицерски кандидатъ е причисленъ къмъ 51 полкъ и изпратенъ на фронта при Пелистеръ. Тамъ той получи своето бойно кръщение. Следъ демобилизацията, презъ 1920 г., въ чинъ поручикъ, напуска армията и продължава образованието си по медицина въ Виена и София. Завършва презъ 1927 година и се отдава на работа като участковъ лѣкаръ, околийски лѣкаръ, а по-късно се връща въ армията и въ чинъ санитаренъ капитанъ го заваря смъртъта като началникъ въ 7-ма дивизионна болница.

Дейността на покойника е много-странна. Въ личния си животъ бѣше честенъ, доблестенъ, последователенъ въ дѣлата си. Това сж рѣдки качества днесъ, когато на повърхнината на обществения животъ стоятъ подлостъта и непочтеностъта. Тихъ, скромненъ, непарадиращъ съ своето достоинство, той бѣше завладѣлъ сърдцата на цѣлото гражданство. То го високо ценѣше. Нѣмаше културно-обществена организация, въ дейността която той да не е взелъ участие, да не е далъ своя съветъ и трудъ. За това говорятъ и 25-тѣ некролози, които бѣха издадени отъ различни културно-просвѣтни организации и обществени срѣди, както и стичането на цѣлото гражданство при погребението. Той бѣше въ читалища, лѣто-

вища, съюза за закрила на децата и пр. и пр.

Най-голѣма и незамѣнима е загубата за туристическа България. Тамъ той бѣше вложилъ сърдцето си отъ ранно детинство до последния мигъ на живота си. Създателъ на юношеския туризъмъ въ града, а следъ войната организаторъ на Б. Т. С. Какво ли не даде той на туристическото дѣло! Не посвети ли безукоризнено най-хубавитѣ години на своя животъ на родния туризъмъ! Умирайки, той говорѣше за него!

Първата туристическа хижа въ България „Скакавица“ въ недрата на Рила планина е единъ нѣмъ свидетелъ на великъ подвигъ. Тя е единъ паметникъ, който на вѣчни времена ще напомня на българскитѣ планинари, бродещи изъ Рила планина, за беззаветната му служба на роднитѣ планини. Тя е негово дѣло! Туристическиятъ домъ въ Дупница, въ родния му градъ, на който той най-честно служи, е символъ на обществена солидарность и упоритость при изграждане и реализиране на общественитѣ начинания. Той бѣше душата и сърдцето на туриститѣ въ града, загубата е незамѣнима, но тя и дѣлото, което той посочи, сж свѣтли, достойни за следване. Това той доказа на много туристически конгреси, които вещо ръководѣше.

При пълно съзнание на смъртния одъръ, той ме извика и направи своя заветъ къмъ другаритѣ туристи и туристическа България:

„Асене, азъ си отивамъ много рано, отивамъ си твърде младъ. Съжалявамъ, че нѣма да видя новия заслонъ¹⁾ и не можяхъ да доживѣя голѣма България!“

Ето, другари туристи, последния заветъ на единъ нашъ голѣмъ съидейникъ. Това е любовта и обичта къмъ роднитѣ планини и Родина. Този заветъ ние трѣбва да следваме, защото той е великъ. На него той служи честно и сърдечно.

Да бжде вѣчна паметъта му!

Богъ да го прости!

¹⁾ Отнася се за съюзния заслонъ, който ще се строи презъ това лѣто при Калинъ върхъ въ Дупнишка Рила планина.

Човѣкътъ въ планината

сн. Д-ръ Ил. Миневъ

ЗА ЧОВѢКА, УСТРЕМЕНЪ КЪМЪ ПЛАНИНАТА.

Отъ Д-ръ Ем. Шаранковъ

Отъ гдѣ тази устременостъ къмъ планината? Отъ гдѣ тази неподправена, искрена обичъ? Отъ кѣде тази забрѣва, която стига до себеотрицание и саможертва?

Земниятъ човѣкъ, като тѣлесна и душевна единностъ или поинѣкъ — взето като едно дейно цѣло, върви по единъ свой пѣтъ, отдѣленъ за всѣки едно. Това е пѣтя на неговия животъ — различно стрѣменъ, различно криволичащъ за всѣкиго. За единъ откритъ, отпъканъ, направенъ. За другъ: новъ, неписанъ, изненадващъ.

Между малкото воля на човѣка, и между не добре овладяваната стихийна първична природа лжкатуши и се губи следата на всѣко отживѣна, отзвучена стѣпка. Между искрата на бекрайно малкото, но борешото се съ незатихваща упоритостъ за своето мѣсто „азъ“ и между тъмната, малко разгадана, поглѣщата и увеличаща сила на тъмни

влечения се люшка тази следа, тази стѣпка отъ земния пѣтъ на човѣка.

А всѣка стѣпка е частица отъ предвѣчната борба и тази борба човѣкътъ води непрекъснато, до своя край — различно устремно, различно бурно, съ различна страсть и увлечение, съ нееднаква жажда за постигане, за проумяване, за владене. И тази борба се решава въ равнината на сблъскването съ външния свѣтъ. Тукъ не винаги може да се познае, дали силниятъ създава слабия или слабиятъ открива силния.

Това е собствено борбата за животъ въ широкия размахъ на смисъла; борбата за всѣки-дневното надвигане и за защитно ограждане отъ вънъ.

Само въ тази плоскостъ борбата би била най-често непосилна. Безизходна и безсмыслена би била тя до тукъ — сивата, дълбочинна борба, борба на тъпи удари, борба на

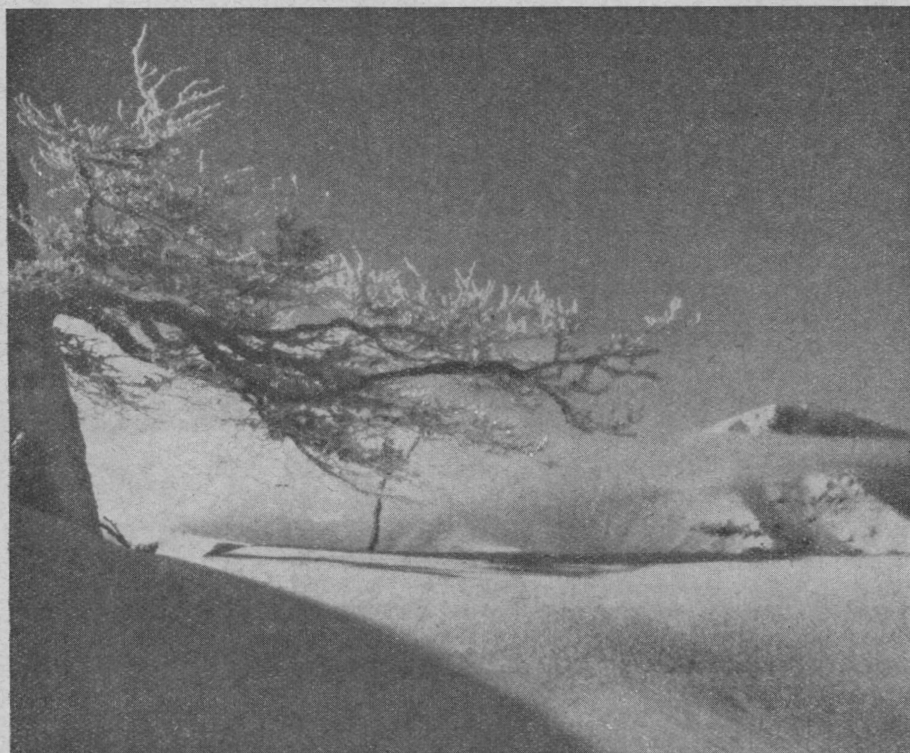
„непознатата“ личност — борба за частица повече въздухъ, само за единъ късъ месо повече. Борбата на дивия звѣръ.

Но животътъ е и нѣщо повече. Въ при-
вечерно притихване или въ всрѣддневната тре-
вога, единъ почти неуловима душевно от-
звучаване като непромълвена молитва преиз-
пъхва сърдцата на хората, прелива навънъ,
понася напредъ, нависоко, навредъ. И то
казва: азъ придавамъ твърдостъ на обтегна-

дането на сразения въ прахъ и пепелъ. Азъ
нѣмамъ име, но азъ съмъ неговото земно
щастие. Азъ съмъ пѣсенъта на всѣки единъ,
пѣсенъта, изливаща устрема на протегнатата
ръка, на полетѣлата душа къмъ непознатото,

Това е цвѣтътъ на отдѣлната душа, на
отдѣлното сщество, цвѣтътъ, отразенъ върху
сивата дреха на 8 часовия, на 24 часовия
дневенъ животъ.

Това е мълчаливо съзерцание на свѣта

Планинска пѣсенъ

сн. П. Шандурковъ

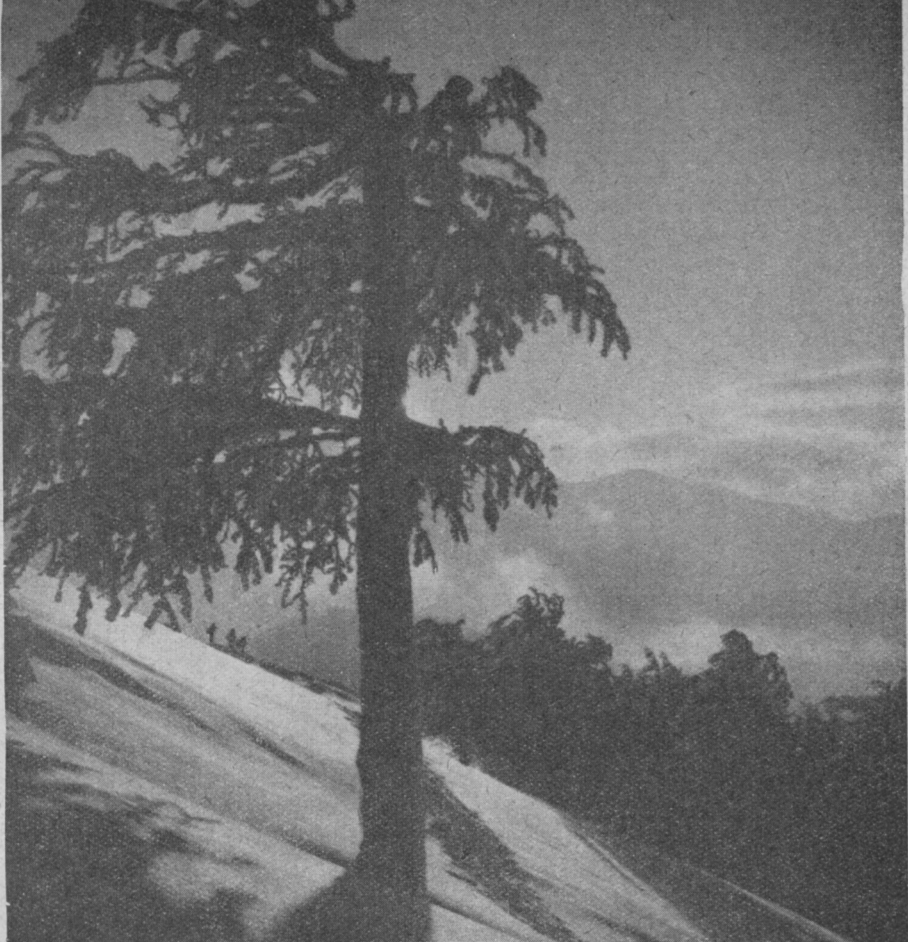
тата ржка и издържливостъ. Азъ давамъ не-
преклонностъ на устремения погледъ, азъ
раздвижвамъ кръвта и давамъ надеждата
за единъ ударъ на сърдцето повече. Азъ
съмъ полетътъ на земния човѣкъ. Азъ по-
раждамъ неговата усмивка и разтопявамъ
скръбта, наслоена отъ сажитѣ на всѣки-
дневнието. Азъ съмъ повѣрието за възраж-

въ забрава на самия себе. И не това ли от-
личава човѣка отъ всичко, което наредъ съ
него бива огръвано върху неспокойната
земна твърдь?

И не това ли роди символа?

Усѣтътъ къмъ него пѣхна въ ржката на
„първия“ човѣкъ вжглена и каменното перо.

И всѣки символъ бива различно изкованъ.

Зименъ унесъ

сн. П. Шандурковъ

Назримата сила у единъ увлича следъ себе си милиони; неуловими вериги у другъ — обвързватъ човѣшкитѣ сърдца за вѣкове.

И планината е символъ. Тя плѣнява сърдцата и съ тѣлесния си образъ и съ преносната недостижимостъ.

Тя действува чрезъ подобие то съ душевната неизяснена нагжнатостъ и хлѣзгави отвори. действува и чрезъ подобие то съ душевната открита устремленостъ и несломима неразколебаностъ.

Тукъ намира отзвукъ и повикътъ на тѣлото, отразява се и викътъ на духа.

За тѣлото е висината, за духа — остава върха.

За тѣлото е напрежението, за другия — устремлението. За тѣлото е достигането, за духа — съзерцанието.

Планината завладява и се налага съ начупената крива — повече или по-малко ус-

тойчива подъ самитѣ насъ, и съ тази далечина нагоре, предѣлна между земното и небесно синьо.

Тукъ се забравя тревогата за утре, тукъ се разтопява страхътъ, тукъ изблѣднява ужасътъ. Остава покоятъ, остава вътрешното вглеждане, остава взаимното отразяване.

Тукъ се поражда преливането съ безбрѣжа, поражда се жаждата за неземни върхове, поражда се неувѣхващото устремление.

... Отъ малкия прозорецъ на стаичката, която поглѣща силата на неговия трудъ, човѣкъ долавя сутринната позлата на върха, долавя и отразения лжчъ на залѣза.

И въ гърдитѣ разраства символътъ на вѣчното дирене, на неспирното, незатихващо възмогане. Разраства образътъ на величавата красота на духа.

ПЛАНИНАРСТВО И НАУКА

Отъ Георги Ст. Георгиевъ

Всѣка голѣма културна придобивка се предхожда отъ натрупването на купъ благоприятни условия, които въ сѣщото време ставатъ и нейни необходими предпоставки. Общиятъ ходъ на тоя процесъ следва винаги закона за неизбѣжната причинна връзка и се движи неотклонно по линията на диалектичната необходимостъ.

Понѣкога е просто удивително какъ нагледъ нищожни причини оказватъ решително влияние въ създаването на великитѣ културни ценности. Нѣколко примѣри изъ областта само на най-новитѣ технически завоевания стигатъ, за да ни убедятъ въ тая безспорна истина.

Проблемага на механичния полетъ чрезъ аероплана и досега щѣше да стои неразрешена, ако, край другитѣ условия, не бѣ откритъ и лекиятъ бензиновъ двигателъ, който развива прѣко-мѣрна мощностъ при малко собствено тегло. Киното никога не би се превърнало, отъ забавна играчка, въ най-мощния следъ литературата културно-възпитателенъ факторъ на свѣта, ако презъ 1889 година не бѣ откритъ целулоидътъ — това гѣвкаво стѣкло — безъ което не е мислимо километри дълга филмова лента да се навива върху макари отъ незначителни размѣри. А радиото — тоя осѣществень фантастичень блѣнъ, който срѣна изъ основи довчерашнитѣ ни понятия за разстояния и прегради — би продължавало да бѣде налудничава идея, ако не бѣха открити и овладяни чудноватитѣ свойства на електромагнитнитѣ вълни съ голѣма честота, които се прѣсѣкатъ на далечни разстояния почти безъ загуби съ астрономичната скоростъ на свѣтлината.

Сжщата тая причинна зависимость обуславя развитието и на голѣмитѣ придобития въ всички отрасли на духовния човѣшки животъ, тъй като законътъ за каузалната връзка съставя основень постулатъ не само въ човѣшката, но и въ мировата логика. И тъкмо затова и най-

гениалнитѣ прозрения въ обществения животъ на човѣчеството, сами по себе си никога не сж достатѣчни, за да се породятъ и развиятъ обществени движения, преди да сж възникнали и назрѣли редица още необходимими обективни условия.

Наистина, понѣкога проникателни умове столѣтия по-рано сж предвиждали съ поразителна яснота формитѣ на далечното бѣдещо развитие, но никой отъ тѣхъ не е сколасалъ да изпревари естествения ходъ на събитията и предварително да наложи на консервативния човѣшки духъ още неоформенитѣ нови идеи на бѣдещия животъ. Ала и когато необходимитѣ условия вече назрѣятъ, преходътъ къмъ новитѣ форми никога не настѣпва безъ борба за сломяване скептицизма и противодействието на несъзнателнитѣ умове, които винаги късно си опредѣлятъ вѣрни отношения къмъ станалитѣ въ живота промѣни. Така въ общи черти протича напредѣкътъ на човѣчеството и развитието на неговитѣ обществени идеи.

Съвременното планинарство, като масово явление, се роди и разви по сжщия диалектиченъ пѣтъ и, много естествено, въ твърде къснитѣ стадии на човѣшкия напредѣкъ. Неговитѣ потици се таятъ въ основни нагони на човѣшкия духъ, скрити дълбоко въ безднитѣ на подсъзнанието. Предпоставкитѣ пѣкъ на неговото зараждане трѣбва да се дирятъ въ бѣсния развой на човѣшката цивилизация, която най-напредъ незабелязано стигна до ексцеситѣ на „интелигентската култура на XIX вѣкъ“, а по-късно и до убийственитѣ последици за човѣшкия духъ отъ прекаленото рационализиране, материализиране и машинизиране на цѣлостния културенъ животъ. Тогава се зароди и планинарската идея, като неизбѣжно и здраво противодействие срещу пораженията на духа, които нанася неспирниятъ човѣшки стремежъ къмъ по-висока култура. И тъкмо съ тая мисия планинарството дойде като масово явление, за да урегулира нарушеното равновесие и вътрешно съгласие въ нашия животъ, който, успоредно съ неспир-

ния напредък, става все по-механизиран, едностранчив и откъснат от благотното въздействие на природата.

Но трѣбваше да изтече цѣло историческо развитие, докато се проявят и оформят причинитѣ, сѣщността и идеологията на съвременното планинарство, което днесъ привлича масово съ мистичния чаръ на религиозния культъ.

Смѣтнитѣ предвестници на планинарската идея се открояватъ още въ гѣнкитѣ на крайно статичния и опростенъ животъ на срѣдновѣковието и ренесанса. Знае се, че границитѣ и съдържанието на тогавашния културенъ животъ се опредѣляха изключително отъ философско-романтичнитѣ съзерцания на рицарския духъ, наредъ съ терора и ограниченията надъ свободната съвѣсть и икономическото робство на личността. Срѣдновѣковната мистика възведе въ божественъ принципъ своеобразното поклонение на „душата“ и „ирационалното“, като пълно отрицание на класическия культъ къмъ тѣлесната красота и реалното. Това ново начало се отстояваше не само съ жестокъ фанатизъмъ и схоластически трактати, но не рѣдко и чрезъ огненитѣ езици на жертвената клада. Ала въ това тъмно време на остра идейна и религиозна търпимостъ все още се намираше не малъкъ просторъ и за класическа романтика и за културно творчество. И ето, че въ хаоса на тая неясна историческа епоха, която никога не можѣ да прозре сѣщинския духъ на своето време, цѣвтѣха, макаръ и въ оковитѣ на суха догматика, изящнитѣ изкуства, театъра, литературата, музиката и другитѣ прояви на творческия гений.

Единственъ затворениятъ и изолиранъ градъ, като изключителенъ центъръ на културния и стопански животъ по онова време, опредѣляше свѣтогледа на мислящия човѣкъ и въ всички други области на живота. И затова отличителната черта на срѣдновѣковното творчество бѣ скѣпаната връзка съ действителния животъ и особено съ майката-природа — тази единствена вдѣхновителка на всичкитѣ ни етични и естетични прозрения. И подъ натиска на тия своеобразни условия тогавашното изкуство никога не можѣ да почувствува и отрази

истинския животъ. По една странна необходимостъ то винаги жертвуваше истината заради една своя условна цель: да буди интересъ. И затова пресѣздадениятъ чрезъ него животъ винаги носѣше бележитѣ на една крайно тенденциозна комичностъ или трагичностъ, само за да се отговори и на друга негова задача: да възпитава. Но подхранваниятъ съ такова изкуство културенъ човѣкъ, много естествено, страдаше отъ неуравновесеностъ и, следователно, не можеше да се счита напълно здравъ.

Но своеобразниятъ духовенъ егоцентризмъ на свѣдновѣковието тикаше къмъ неизбеженъ упадъкъ и израждане самия духъ. Срещу неговото едностранно увлѣчение се надигаше бавно реакцията на малцина трезви улове, които долавяха безсмислието и неискреността на тогавашнитѣ условности. Макаръ и смѣтно, у тѣхъ вече се зараждаше идейниятъ стремежъ къмъ единъ по-естественъ, по-осмисленъ и по-човѣченъ животъ. Вдѣхновени изразители на това течение станаха по-късно велики мислители като Жанъ Жакъ Русо, които открито и смѣло издигнаха лозунгитѣ на движението къмъ натурализъмъ, като зовѣха всички здравомислящи люде къмъ необятнитѣ и свободни простори на майката-природа. Тѣхното дѣло бѣ подкрепено и отъ голѣмитѣ хуманитарни и политически движения въ края на XVIII и началото на XIX столѣтия, които прочистиха и възродиха сърдцата, умоветѣ и живота на измореното отъ дълги борби човѣчество. Така се роди новиятъ човѣкъ.

Назадъ къмъ природата! — бѣше повикътъ на движението, което се яви като естествена реакция срещу безсмисленитѣ и прекалени увлѣчения на затворения въ себе си човѣшки духъ.

Напредъ къмъ бодрата романтика на планинскитѣ върхове, които предлагатъ винаги слънце, красота и радости! — стана лозунгътъ на планинарското движение, което дойде по-късно като отпоръ пѣкъ срещу другата крайностъ — тормозещото действие на материализма, рационализма и машината на новото време. И дветѣ движения едно следъ друго се

БАЛКАНЪТЪ ЗИМЕ

снимка П. ШАНДУРКОВЪ

стремѣха да изравнятъ крайноститѣ и да внесатъ повече вътрешно равновесие въ човѣшката личностъ. Затова, отъ гледище на обществено предназначение, планинарството стана сѣщо такъвъ мощенъ регулаторъ на вътрешно-идейнитѣ отношения, какъвто стана и кооперацията въ областта на обществено-стопанскитѣ отношения.

Наистина, появата на планинарството или алпинизма като масово движение въ Европа по време съвпадна съ нечувания техниченъ, културенъ и наученъ подеиъ къмъ срѣдата на миналото столѣтие, който постави развитието на човѣшката личностъ подъ свършено нови и непознати по-рано влияния. И тъкмо отъ тогава започна и историчниятъ периодъ въ развитието на планинарството. Идеологично и организационно то израсте подъ грижитѣ на „алпийскитѣ клубове и международни планинарски съюзи“, които съ плодитата си дейностъ и вдъхновена пропаганда го разнесоха и утвърдиха по цѣлия културенъ свѣтъ.

Но както често се случва въ общественния животъ, прекаленото разпространение и демократизиране на всѣка голѣма идея, неизбежно довежда и до нейното израждане. Онова, което първоначално съставлява нейната сила, по-късно става нейна слабостъ. Следъ завладяването на повечето алпийски обекти, къмъ чистата идеология на планинарството се прамѣсиха неусѣтно състезателни и спортни елементи, които бавно измѣстиха по-нататъшния му развой въ плоскостта на състезанията, макаръ идейната сѣщностъ на планинарството по начало да изключва каквото и да е състезание между планинари, тъй като планинарътъ се бори само съ планината. Тия домогвания неизбежно предизвикаха тревожни гласове за ревириране новитѣ насоки на планинарството и очистването му отъ спортнитѣ увлечения и рекордни мании, като несъвмѣстими и пакостни прояви. И затова още преди войнитѣ националнитѣ съюзи и международни федерации се противопоставиха решително срещу тия вредни стремежи, като ограничиха ясно задачитѣ на движението, което по тоя начинъ запази своята чиста идейна сѣщностъ и остана

чуждо на всѣкакви други тежнения.

Ала великата война донесе разгроиа на идейнитѣ и нравствени устои, върху които се крепѣше свѣтогледътъ на предвоенната личностъ. Въ мигъ се сринаха вѣковни понятия и разбирания и върху развалинитѣ имъ се изгради духътъ на новото време. Тоя основенъ преломъ засегна еднакво победенитѣ и победителитѣ. Хората, които години подредъ живѣха подъ гнета на върховнитѣ изпитания, на жестоката война, измѣниха основно и своитѣ вътрешни идейни отношения, както и своя общъ свѣтогледъ. Войната ги приучи да посрѣщатъ спокойно изненадитѣ на сѣдбата и да стоятъ твърдо и решително срещу опасноститѣ и смъртта. Сѣщата промѣни и съотношенията на духовнитѣ сили у отдѣлната личностъ. Тя раздвижи и изтика на повърхността, отъ глѣбинитѣ на подсъзнанието, потиснатитѣ отъ културата основни нагони къмъ героичното и подвига въ човѣшката душа, които благородни елементи сѣществуватъ винаги като нейни първични дадености. Защото въ пароксизма на върховното изпитание всѣки прозираше нѣкоя пукнатина на подсъзнанието си, че застрашенитѣ отъ войната културни ценности могатъ да се спасятъ само чрезъ крайното напрежение на индивидуалнитѣ сили за отпоръ, които се раждатъ именно отъ тия нагони. Отъ тукъ и като последица отъ тоя сложенъ психически процесъ се роди надценяването на личнитѣ качества и подценяване на обективнитѣ опасности — едно ново съзнание, което обяснява въ сѣщностъ смайващитѣ героични дѣла, съ които е преизпълнена кървавата история на свѣтовната война. И наистина, войната, въ всичкитѣ си постановки и преображения, вънъ отъ крайнитѣ резултати, е наситена съ безчислено много лични и масови прояви сврѣхчовѣшки подвизи, които съ блѣска и изумителността на една лична безкористъ и чистота увеличатъ и заразяватъ както непосреднитѣ участници, така и младитѣ поколения. И докато мирното всѣкидневие, съ течение на времето, не потисне отново тия първични нагони, инстинктивниятъ стремежъ къмъ запълване духовното съдържание на лич-

ността и съ подобен идеен героизъм, ще продължи съ неотразима сила до новото му оживяване въ една нова война.

Потвърждение на горната мисъл ни предлага пакъ следвоенната епоха, която се характеризира тъкмо съ чрезмърното развитие на ония човѣшки дейности, чиято сжщност се заключава въ борбата, а резултатътъ — въ героичния подвигъ. Поради това, въ последно време тоя естественъ процесъ се канализира и подпомага и отъ особенитѣ обществени грижи за възпитанието на младитѣ поколения въ сжщия духъ. Така следъ голѣмата война свѣтътъ бѣ залянъ отъ буйнитѣ потоци на тѣлесния спортъ въ всичкитѣ му разновидности и разчленения, включително скиорството, безмоторното летене, въздухоплаването и особено планинарството, защото тия дейности единствено разкриватъ неограничени възможности за задоволяване жаждата за героични дѣла при извънвоенни условия.

И тъкмо презъ течение на следвоенния периодъ свѣтовното планинарство получи тласъка на едно невиджано дотогава развитие. Последното се изрази не само въ изумителни планинарски подвизи и достижения, въ които презрението къмъ опасноститѣ и смъртта стигна невѣроятни размѣри, но особено въ масовитѣ нахлувания на хиляди обезвѣрени люде, които дирѣха въ неговитѣ редове лѣкъ на душевнитѣ рани и скептицизма въ живота. Разбира се, че тоя прекаленъ количественъ ръстъ не можеше да се не отрази на качеството, тъй като въ иначе сложното понятие на планинарството ударението се пренесе главно къмъ елемента: борбата съ физическитѣ препятствия при преодоляването на планината и осжществяването на планинския подвигъ, въ вреда на духовното превъзможване и естетичния моментъ. Ето защо, отъ гледището на чистата предвоенна идеология на планинарството, сжщественитѣ въ следвоенния периодъ успѣхи могатъ донейде да се окачествятъ като негова регресивна еволюция. Но въ тия парадоксални завои нѣма нищо странно, защото тѣ сж неизбежни и присжщи етапи

въ прогресивното развитие въобще на идейнитѣ движения.

Въ България високото планинарство се създаде и разви тепърва въ следвоенния периодъ и то главно подъ влиянието на общитѣ причини, които обуславяха развитието и на свѣтовното планинарство по това време.

Докосвайки се по необходимостъ и до вътрешната страна на планинарството, естествено се слага и въпросътъ за неговата сжщностъ и конечни цели. И сега е почти невъзможно да се даде пълно и ясно опредѣление на тоя въпросъ, както е мжчно да се дефинира сжщността на изкуството, религията или морала. Понятието само по себе си е сложно, защото е многолико и отраженията му въ човѣшката душа сж разностранни. Освенъ това то обхваща много елементи съ различно относително значение. Поради това и различията въ схващанията въ планинарството зависятъ предимно отъ елементитѣ, на които тоя или оня отдава преобладаваще значение.

Теоритичитѣ на планинарството като цѣлостна и хармонична дейностъ, не сж успѣли още да го обхванатъ изчерпателно и задоволително. Най-често тѣ изтъкватъ съ повече или по-малко остроумни игрословия само нѣкои отъ многостраннитѣ му характеристики, безъ да изчерпватъ широкото му съдържание, защото то каточели не се поддава на словесна синтеза. Много често погрѣшно се приписватъ като сжщностъ и цели на планинарството нѣкои негови вторични белези и последици, като: здравно укрепване, развитие на родолюбие, възпитателно значение и др., или пъкъ се придава такова значение на нѣкои негови спомагателни срѣдства, целѣщи да улеснятъ планинарската дейностъ, като: планинарската наука, катерачната техника и др.

Но каквито промѣни да внасятъ обективнитѣ условия и времето въ вътрешното съдържание и целитѣ на планинарството, неговата сжщностъ се опредѣля винаги отъ две неизмѣнни негови характеристики. То е практическа дейностъ (самоволно движение) тамъ горе въ високитѣ планини и въ сжщото време то е присж-

ща духовна потрѣба само на културния човѣкъ.

Връзката на планинарството съ високитѣ планини е вътрешно-органическа и затова то е немислимо извън тѣхъ, както е невъзможна авиацията безъ неизмѣримитѣ простори на въздушния океанъ. Практическиятъ характеръ на планинарството се изразява ярко въ активната и непрестанна борба за преодоляване на физическитѣ препятствия отъ различно естество, едни отъ които произлизатъ отъ разнovidнитѣ повършини форми на планинския теренъ, а други — отъ действието и взаимодействието на причини отъ климатиченъ, атмосференъ, термиченъ или други производъ (бури, лавни, снѣгове, горещини и др.).

И ако се съгласимъ, че вътрешниятъ смисълъ на планинарството намира изразъ въ неотразимия стремежъ на човѣка къмъ загадъчния планински свѣтъ, не само за да се възвиси неговиятъ духъ чрезъ наслада отъ красотитѣ и фантастиката на тоя свѣтъ, но особено, за да се освободи, макаръ и временно, отъ тормозещото действие на днешния механизиранъ животъ; то отъ само себе си се разбира, че тая нужда е присѣща само на културния човѣкъ, който въ сѣщностъ най-много понася пораженията отъ вихрения ходъ на днешната култура върху своя духъ. Отъ тѣва гледище ясно е защо планинарството като масова реакция не можеше да се яви преди зараждането на пакостнитѣ последици отъ човѣшката култура, чрезъ нейното прекалено машинизиране и то вече като съзнателенъ стремежъ, да се заздрави отново проядениятъ отъ рационализъмъ и материализъмъ нашъ духовенъ животъ. Отъ тукъ сѣщо така е очевидно колко напразни сѣ усилията на нѣкои у насъ да обяснятъ произхода на днешното ни планинарско движение съ нѣкакъвъ култъ на народа ни къмъ българската планина. Отношенията на народа ни къмъ планината, доколкото сѣществуватъ, всѣкога сѣ зависели само отъ чисто полезностни подбуди, свързани съ поминѣка му или съ дирене на скривалища презъ политическото робство. У народнитѣ маси не само у насъ, но и навсѣкѣде липсва въобще планинар-

ска идеология и отношение къмъ планината като целъ сама за себе си и затова къмъ срѣдата на миналото столѣтие планинарството се зароди като оргнизирано масово движение по починъ и въ срѣдитѣ на интеллигентнитѣ посетители на алпийскитѣ страни, а не отъ народнитѣ маси на тия страни.

Отъ извода пъкъ, че най-сѣщественитѣ белегъ на практическата планинарска дейность е борбата за преодоляване на най-разнообразни физически препятствия, които често я превръщатъ въ борба на животъ и смъртъ, произтича друго важно послѣдствие: борбата може да се води успѣшно и съ минимални жертви, само когато познаваме всестранно противника си, въ всичкитѣ му многостранни постановки и изненади; т. е. когато сме въ състояние винаги да измѣрваме правилно действителнитѣ опасности, които ни се изпрѣчватъ, и да имъ противопоставяме бързо и ловко нашата съобразителность и хладнокръвие, за противодействие. Отъ тукъ произлиза необходимостта планинарътъ да обладава известни положителни знания върху сѣщтината и първопричинитѣ на физическитѣ препятствия, съ които има да се справя при осѣществяването на планинарскитѣ си задачи. По-късно, върху основата на тоя минимумъ отъ особени познания се поражда и естествениятъ стремежъ къмъ тѣхното разширение и углѣбяване, съ което за планинаря се откриватъ все по-широки възможности не само да вижда, но и да разбира дейността и резултатитѣ отъ разрушителнитѣ природни сили и условията, при които тѣ вършатъ своята неспирна работа. Чрезъ тая по-висша форма се внася по-голѣма съобразителность и по-дълбоко осмисляне на планинарската дейность, която иначе винаги може да се изроди въ обикновенъ състезателенъ спортъ.

И тъкмо отъ тоя благороденъ стремежъ на съзнателнитѣ планинари къмъ по-дълбоко осмисляне на практическата планинарска дейность се зароди и израстна синтетичната планинарска наука, която днесъ се е обособила вече

като независима приложна наука. Макаръ да използува широко даннитъ и достиженията на други наблюдателни науки, които изучаватъ живота и проявитъ въ високитъ планини, планинарската наука има и своя самостояйна и независима областъ, която въ сжщностъ я обособява и като отдѣлна научна система. За нуждитъ на своята практическа работа планинарътъ винаги се нуждае отъ познания изъ областта на: физическата география, геологията, метеорологията, медицината, топографията и др., но тия знания, по начало, не му се нуждни заради самитъ тѣхъ, а само като помощни срѣдства, доколкото тѣ могатъ да иматъ отношение къмъ практическото планинарство. И затова ние никога не си воѣбразяваме, че ставаме географи, метеоролози или топографи, когато се занимаваме съ тия науки за прѣжитъ ни планинарски цели, както не ставатъ инженери и техници любителитъ, които проучватъ сериозно устройството и действието на радиоапарата или автомобила, за да си служатъ правилно съ тѣзи технически съоръжения.

По методи планинарската наука е екс-

периментална и наблюдателна, а по сжщностъ — чисто практическа, защото е предназначена да служи на планинарството като деятелностъ въ високитъ планини, а не въ научнитъ кабинети. Така схващана, планинарската наука има само помощно значение и никога не е целъ сама за себе си. Въпрѣки това, редица нейни достижения представляватъ ценни приноси къмъ общата научна съкровищница на културното човѣчество и много често ползуватъ останалитъ науки. И така, не би било преувеличено, ако се каже, че много отъ чиститъ наблюдателни науки обогатиха доста много своя обсегъ, следъ като, благодарение на планинарството, се завладяха и изследваха множество по-рано непристъпни планински системи и върхове. Но планинарството стана и мощно оръдие за научни изследвания и даде силенъ потикъ за развитието на високопланинската геология, планинската етнография, първобитната култура и пр. Дори нѣкои науки, като глациологията и глациалната морфология, стѣпиха здраво на краката си благодарение само на планинарството. (следва)

ПЛАНИНСКО ТРИО

Азъ слушамъ унесенъ веселата пѣсенъ
потока въ дола що пѣй,
надъ мене орелъ въ лазура небесенъ
въ кржгове волни се рѣй.

Ей вѣтръ излѣзе, излѣко повѣва
и листитъ горски люлѣй,
гората започна и тя чудна пѣсенъ
въ акомпъ на потока да пѣй.

Запѣва и славей наблизо до менъ
съ своя омаенъ гласъ;
туй трио вълшебно-блаженно за мене
азъ слушамъ потъналъ въ захласъ.

Т. Ив.

Зимна планина

сн. П. Шандурковъ

РОДОПИ

Отъ Александъръ Кюркчиевъ

Родопитѣ сж най-голѣмия дѣлъ на Македоно-Родопския масивъ.

Още нѣма едно общоприето тълкуване на името Родопи отъ нашитѣ учени. Така, проф. Ал. Балабановъ го тълкува като „тридесетлистникъ“ трендафилъ, понеже погледнати отъ нѣкой по-високъ връхъ, Родопитѣ съ своята разчлененостъ приличатъ на цѣвналъ трендафилъ. Проф. Ст. Младеновъ го свързва съ „изобилие на вода и рѣки“ т. е. многоводие. Трети — съ многото минерални богатства. Четвърти подържатъ една на всички известна древна легенда.

Родопитѣ се простиратъ въ южната частъ на България и дѣлятъ Тракия на 2 дѣла: Северна (Горна) Тракия и Южна (Долна) Тракия.

Родопитѣ сж тѣсно свързани съ околнитѣ планини. На северо-западъ посрѣдствомъ Криворѣчната седловина — съ Рила; на изтокъ презъ долината на р. Марица — съ Сакаръ; на юго-западъ презъ долината на р. Места — съ Пиринъ.

На северъ и изтокъ Родопитѣ граничатъ съ долината на р. Марица; на югъ съ Бѣломорска Тракия; на юго-западъ съ долината на р. Места; на северо-западъ съ долнитѣ на р. р. Места и Крива рѣка се отдѣлятъ отъ Рила.

Дължината на Родопитѣ отъ Криворѣчската седловина до р. Марица е 250 км.; ширината между Асеновградъ и Ксанти е 100 км.; общо пространство 17.000 кв. километра. Най-високъ връхъ е Джаферица, 2.380 метра.

Родопитъ сж часть отъ Македоно-Родопския масивъ, който е образуванъ презъ архайско-палеозойската ера. Презъ палеозойската и мезозойската ери М.-Р. масивъ бива подложенъ на силна денудация и ерозия и по този начинъ билъ превърнатъ въ почти заравнена, слабо хълмиста планина. Презъ терциера М.-Р. масивъ бива подложенъ на силни вертикални движения; на северъ хлътва тракийската низина, а на югъ Бѣломорската. Така Родопитъ останали да стърчатъ надъ тѣзи низини срѣдно съ 1000 м. височина. Едно-временно и малко по-късно и самитъ Родопи се наепватъ на голѣми блокове, едни отъ които хлътватъ и се превръщатъ въ сладководни езера, които въ началото на ледниковото време се изсушаватъ и даватъ началото на Хвойненската и Чепинска котловини.

Родопитъ представляватъ хорстъ, за граденъ наоколо съ низини. Тѣхниятъ строежъ не е още добре изученъ, понеже почти всички върхове сж обрасли съ гори и пасища, които не позволяватъ да се наблюдаватъ посоките и наклона на пластове, а тамъ, където сж открити, тѣ сж много размѣстени. При все това, обаче, проф. Ст. Бончевъ успѣ да установи 3 главни антиклинали: една голѣма, наречена Рило-Родопска, която обема Рила и Зап. Родопи до връхъ Сютка, и 2 помалки, които се простиратъ на изтокъ отъ този връхъ; северната достига до с. с. Чаушово и Бачково, а южната обхваща Юго-източниятъ Родопи.

Родопитъ се състоятъ отъ стари и млади скали; старитъ сж повече въ западнитъ и централни части, а младитъ — въ периферията и източнитъ части. Старитъ скали сж: кристалинни шисти, гнайси, гранити, сиенити и др.; младитъ скали сж: варовици, доломити, пѣсьчници, младо-еруптивни скали (андезитъ и туфи).

Характерно е за Родопитъ, че ако и да сж най-голѣмия дѣлъ отъ М.-Р. масивъ, тѣ не сж най-високата му часть. Въ тѣхъ липсватъ заостренитъ, високи и настрѣхнали върхове на Рила и Пиринъ; родопскитъ върхове сж срѣдно високи, заоблени, покрити дори до горе съ гори и пасища. Погледнати отвънъ, Родопитъ представляватъ една единна верига, оба-

че, ако се надникне отъ нѣкой по-високъ връхъ, ще се види, че тѣ сж най-разнообразно раздѣлени, съставени сж отъ ридове съ най-различни размѣри и посоки. По този начинъ въ Родопитъ нѣма ясно очертано оро-хидрографско било; ето защо съ право ги наричатъ „Лабиринтъ отъ планини“. Презъ ледниково време Родопитъ не сж били залежавани, затова нѣма ледникови форми.

Родопитъ се дѣлятъ на 2 дѣла: западни източни Родопи; планинския вѣзелъ е връхъ Пелерикъ 2171 м. Западнитъ Родопи започватъ отъ Криворѣчската седловина и въ юго-източна посока достигатъ до връхъ Пелерикъ; тѣ иматъ едно ясно очертано оро-хидрографско било съ джгообразна форма, отворена на сев.-изтокъ. Най-високъ връхъ е Джаферица — 2380 м. (най-високъ въ Родопитъ въобще). иглолистни гори. На северъ Западни Родопи изпускатъ много клонове, които отъ западъ на изтокъ ставатъ по-дълги; най-важни сж: Баташката планина и Кара-Балканъ; на ю.-изтокъ най-важенъ клонъ е Джбращъ планина, между р. р. Места и Доспатъ. Източни Родопи започватъ отъ връхъ Пелерикъ и на изтокъ достигатъ до р. Марица. Най-високъ връхъ е Чилтепе — 2001 м. Тѣ сж по-низки, обаче, пошироки, по-голи и до Марица завършватъ съ редъ низки хълмове. Отъ долината на р. Арда тѣ се дѣлятъ на две: сев.-източни и юго-източни Родопи; ето защо съ право Изт. Родопи наричатъ Арденски дѣлъ на Родопитъ, както Източна Ст. планина, наричатъ Камчийски дѣлъ на Стара планина. На северъ Изт. Родопи изпускатъ редъ клонове, най-известни отъ които сж планинитъ: Радьова, Чаушова и Хасковскитъ височини; на югъ — Руянъ пл., която служи за граница между Македония и Бѣломорска Тракия; другъ клонъ е Чаталь-Кая съ връхъ Келебекъ, 1052 метра, който служи за граница между Бѣломорска и Източна Тракия.

Значението на Родопитъ е голѣмо. Тѣ изпъкватъ като ясно изразена климатична граница. Стратегическото имъ значение е много отдавна известно — който владѣе Родопитъ, ще владѣе Тракийската низина съ Пловдивъ и Бѣломорска Тракия. Голѣмо е и стопанското значение на

Родопитѣ, които се славятъ съ много хубави иглолистни гори; $\frac{2}{3}$ отъ иглолистнитѣ гори на България се намиратъ въ Родопитѣ. По долината на р. Арда сж най-хубавитѣ тютюни и други южни култури. Още отъ най-ранно време въ Родопитѣ сж били разработвани минералнитѣ имѣ богатства: траки, римляни, турци, българи. Най-известни сж минералнитѣ богатства при Маданѣ, Паласѣ, мина „Царь Асент“ ина мн. други мѣста. Днесъ, поради липса на капитали и ж. п. линии и шосета, минералнитѣ богатства се разработватъ много малко. Родопитѣ сж богати и на много термални извори, както околорѣстѣ: Сестримо, Варвара, Брѣстово и Сусамѣ (Хасковско); така и изъ вътрешността: Бедекѣ (Девинско), Нарѣчнѣ, Ладия (Ардинско) и най-многобройнитѣ въ Чепинското корито. Родопитѣ сж богати и на обикновени извори и рѣчни води. Най-важни рѣки сж Арда, Асеница, Вжча, Ели дере, Казълъ дели и др., чийто води се използватъ за пиене, движение на дѣскорѣзници и воденици и за добиване на електрическа енергия. Всички рѣки сж богати на риба, особено пѣстѣрва. Родопитѣ сж богати на дивечъ, най-

интересенъ е чакалѣтъ, който се срѣща много рѣдко. Родопитѣ се славѣха въ миналото съ своето овцевѣдство, което западна следъ отнемането на Бѣломорска Тракия. Макаръ и мѣчно проходими, България построи ж. п. линии и шосета, които, обаче, не сж още достатѣчни за този край. Въ миналото Родопитѣ сж били стражъ на българщината, обаче въ турско време, поради помохамеданчване на българитѣ и масовата турска колонизация, тѣ изгубиха това си значение. Днесъ тѣ наново изпъкнаха като силна опора. Въ поселищно отношение, Родопитѣ се отличаватъ отъ Рила и Пиринѣ. Родопитѣ сж богати, както на колиби и села, така и на градове; въ периферията: Хасково, Асеновградъ, Харманлий, Ивайлоградъ; въ вътрешността: Пещера, Девинѣ, Смолянѣ, Златоградъ, Кърджалий, Крумовградъ и Момчиловградъ. Главниятъ поминѣкъ на родопското население е: горско стопанство, вжглищарство, превозъ, обработване на тютюнъ и южни култури, бубарство, скотовѣдство и особено овцевѣдство, което би се засилило, ако не сжществуваше южната граница.

Планината

сн. П. Шандурковъ

ПЛАНИНАТА КАТО СЖДБА

Отъ Петъръ Боевъ

Да изживѣешъ планината като сждба, това означава не само простото физическо присѣствие въ планината, но и едно духовно обичуване съ нея. То ще рече да свържешъ своето съществуване съ нейния страненъ животъ, да се приобщишъ къмъ нейното битие, отъ което вѣе джхътъ на вѣчността.

Въ момента, когато я включишъ въ кръга на твоя собственъ свѣтъ, тя престава да бжде една проста материална частъ отъ земната повърхностъ, за да се превърне въ символъ на едно висше откровение. Единъ одухотворенъ символъ, който слива сждбата си съ нашата собствена сждба. По тоя начинъ ние имаме не само една представа за планината — единъ образъ, добитъ по сетивенъ пжтъ, но и една идея за планината Цѣлостниятъ и завършенъ видъ на тази идея е планинарството.

Планинарството винаги предполага една одухотворена и емоционално изживяна при-

рода. То всѣкога се свежда къмъ едно вътрешно изживяване, въ което природната и личната стихия се сливатъ. Това сливане се постига не по умозрителенъ, а по интуитивенъ пжтъ. Защото само по тоя пжтъ е възможно отъ външнитъ форми на природата да се сътворятъ вътрешни истини.

Пресъздаването на човѣка чрезъ тия истини и одухотворяването на планината се изразява въ едно своеобразно вживяване: ние влагаме нашитъ собствени преживявания въ естетичнитъ обекти, напояваме ги съ нашия собственъ животъ, дори и когато тѣ сж неодушевени предмети.

При всѣка промѣна въ емоционалния колоритъ на преживяванията ни, въздействието на природата сжщо така претърпява промѣни. Планината, било съ спокойствието си, било съ играта на природнитъ стихий можжшо и неотразимо въздействува върху нашата душа и създава съответни настроения

ЗИМНА КРАСОТА

снимка П. ШАНДУРКОВЪ

и преживявания. Бурята, въ която трепери, кара да тръпне и намъ душата ни, спокойствието — въ което се кжпе въ тихата утринъ или мълчанието въ звѣздната нощъ — се принася и въ самитъ насъ.

Живявайки се всецѣло въ красотитъ на безкрайния планински миръ, ние се „отдѣляме“ отъ себе си, по точно казано отъ цѣлата потискаща условностъ на живота ни. Въ сжщностъ това „отдѣляне“ е едно възвръщане къмъ самитъ насъ защото, всрѣдъ вълшебната красота на планинската действителностъ, ние откриваме действителността на нашето собствено азъ, освободена отъ практическото ни отнасяне къмъ нея, което характеризира всѣкидневния ни животъ.

И тъкмо за това планината като сждба преражда, защото човѣкъ се чувствува преобразенъ и всрѣдъ нея намиратъ свободенъ и естествѣнъ изразъ много потиснати желания и стремежи на личността.

Тогава нашата душа, освободена отъ оковитъ на дѣлничнитъ интереси и отъ практическото виждане на ежедневието е способна на най-смѣли прозрения. Тя е способна да проникне въ бездушнитъ форми на природнитъ обекти, да имъ предаде топлотата на своя собственъ животъ, и да открие въ тѣхъ, по израза на Шопенхауеръ „несъзнаваемата воля къмъ животъ“.

Тогава и само тогава, планинитъ и върховетъ възмогнати въ небето, ни се струватъ проникнати отъ нѣкакъв смѣлъ и мощенъ духъ. Плисскътъ на езернитъ вълни или воднитъ струи на планинския водопадъ се явяватъ като изразъ на живи сили, които играятъ или се борятъ помежду си. Горскитъ цвѣти изглеждатъ, като живи сжщества, които се пробуждатъ щомъ утринниятъ лжчъ прореже горския мракъ, вдигатъ глави и разтварятъ листата и чашкитъ си, сѣкашъ искатъ въ единъ мигъ на опиянение и шеметъ да изпиятъ всичката свѣтлина на слънцето.

Въ това естетично виждане, освободено отъ намѣсата на нашата разсѣдачностъ, се крие мистиката на планинарството и само чрезъ него човѣкъ би се вслушалъ въ мълчаливата приказка на зимата, би доловилъ красотата на есенната печалъ, би почувствувалъ пролѣтното избухване на цвѣтоветъ.

Ние чувствуваме тогава цѣлото безсилие на разума да примири видимото съ невидимото и цѣлото богатство на душата, която

освободена отъ условността и практицизма на обикновенния животъ се разтвара цѣла, за да се изпълни съ ония безкрайни образи и настроения, които единствено могатъ да наситятъ нашата „изюзионна“ потрѣба и нашия емоционаленъ поривъ.

Въ такива минути на непосредствено свръхчувствено общуване съ планината се осжществява едно наше съкровенно желание: да намѣримъ въ свѣта на явленията доказателства за ония истини, които понѣкога сж тѣй ясни въ душитъ ни.

Приобщаването на човѣка съ планината и разкриването на тия истини може да се постигне само въ минутитъ на синьото опиянение. Но да го преживѣе може само оня, които идва не само като обикновенъ излетникъ, а като поклонникъ на планината, който я обича и я има като сждба.

Планинарството е не само изразъ на нашата идея за планината, пречупена презъ призмата на нашия миросгледъ и душа, но то е сжщевременно и служба въ името на тая идея и въ тоя смисълъ то се явява едно предопредѣление и едно обричане.

Това обричане е възможно само ако опознаешъ и обикнешъ по този начинъ планината и ако така се сродишъ и приобщишъ къмъ нея, щото да я изживѣешъ като сждба.

Но проникването до мистичната основа, върху която почива нашата идея за планината е немислимо, ако свързваме тая идея съ елементитъ на едно материалистично мислене и груба дѣлничностъ.

Както никога понятието България не се изчерпва съ пространството земя, кждето живѣе българскитъ народъ, безъ да се взематъ предвидъ вътрешнитъ сили, които свързватъ тоя народъ съ земята, за да бжде тя негова Родина, така сжщо не бихме имали идея за планината, ако не я свържемъ съ вътрешно отношение къмъ нея и съ нашата лична сждба.

А това означава, че планината е не само предметъ на едно обективно и сетивно възприемане, но че е преди всичко една интуитивно изживявана реалностъ.

Мнозина, които не могатъ да възприематъ планината освенъ единствено съ несвършеннитъ си сетива, допълнени съ уреди, мислятъ, може би, че нашата представа за

планината е едно пресилено увлечение и една екзалтация, която не намира реално оправдание. Защото за тях, всичко нѣщо въ свѣта сжествува само въ рамкитѣ на строго опредѣлени пространствени измѣрения и физически и химически свойства.

Тѣ забравятъ, може би, че да схванешъ планината като сборъ отъ бездушни и мъртви скали и минерали, като гранитъ, варовикъ, кварцъ и пр. е все едно да виждашъ въ човѣка, не едно любимо сжщество или преданъ другаръ, а чисто и просто механиченъ сборъ отъ клетки съставени отъ масти, вжглехидрати и бѣлтъчини.

Ето защо, за да надхвърлишъ простата сентивна представа за планината, свързана, съ усещане за приятно и полезно, означава да достигнешъ до идеята за планината и да я преживѣешъ като сждба.

Една сждба, въ която нашата лична изчезва, превръща се въ безусловна отдаденостъ и дълбока привързаностъ къмъ всичко въ планината и свѣта: отъ малкото цвѣте на скалата до орела, извисилъ се въ просторитѣ надъ нея и до самия човѣкъ, устремени къмъ надоблачното му царство.

Но планината е не само лична сждба. Тя е сжщевременно и свърх-

лична, народностна сждба. Това е Балканътъ. Той е така сроденъ съ личната и национална сждба на българина, щото отдавна е престаналъ да бжде географска величина, а се е превърналъ въ блѣнъ, въ величественъ символъ на поривитѣ на българския духъ.

Да говоримъ за Балкана като национална сждба, това означава да разгърнемъ „свѣтата библия на миналитѣ дни“, да разкриемъ тайнитѣ на нашето героично минало, кждето той, вѣчно буденъ стражъ на Българщината, пѣе кървавата пѣсенъ на българската свобода.

Закрилникъ въ всички сждбини на българския народъ, жива история на неговитѣ героични борби и победи, той нашепва въ своята бунтовна пѣсенъ за всички болки, радости и стремежи на българина, разкрива ни трепетитѣ на неговото сърдце, бунта на неговата душа.

Повѣрилъ своитѣ болки и копнежи, слѣлъ сждбата си съ тая на Балкана, българскиятъ народъ е могълъ да възпламени въ себе си вѣрата, че както него и той ще преживѣе вѣковетѣ и ще пребжде въ свѣта!

АЛЕКО КОНСТАНТИНОВЪ

Отъ Екатерина проф. Ем. Иванова

Алеко Константиновъ е достатъчно познатъ съ своята литературна и обществена дейность. Затова азъ нѣма да разглеждамъ проявитъ му въ тая областъ. Тукъ ще изложа последователно само онова, което помня за него и домашнитъ му, като започна отъ най-раннитъ му ученически години и свърша съ последнитъ дни на Алеко, когато бѣхъ вече близка негова роднина — негова вуйна.

Въпрѣки че толкова много се писа и говори около живота и литературната дейность на Алеко, но следъ неговата смъртъ азъ не се докоснахъ и не прочетохъ нищо отъ всичко това. Защото искахъ да запазя живъ образа на тоя, съ когото сподѣляхме много радостни и тѣжни дни, за да остане въ душата ми чистъ споменътъ за вѣчно усмихнатия Алеко, такъвъ, какъвто го познахъ.

Ще се опитамъ да повдигна завесата на „Светая светихъ“ отъ живота на Алеко. Тукъ той ще изпъкне, като членъ на бащинъ домъ, въ кръга на своитъ най-близки хора, къмъ които е чувствувалъ дълбока привързаностъ и съ които е дѣлилъ както най-тежки, тъй и най-весели часове. Разбира се, моитъ бележки ще бждатъ твърде субективни, понеже въ тѣхъ ще изложа живота на Алеко и близкитъ му дотолкова, доколкото съмъ имала общи преживѣлици съ тѣхъ презъ миналитъ дни на нашата младостъ.

Най-напредъ ще разровя пепелъта върху непожтнатитъ ми още спомени за онѣзи две млади сщщества — дветъ Алекови сестри, последнитъ скъпи жертви, които той понесе самъ на плещитъ си, останалъ вече и безъ родители.

Трѣбва да се знае подробно какво той е преживѣлъ, за да изпъкне още по-ясно особеността на неговото творчество и мощта на неговия непоколебимъ духъ, който се издигна тъй високо въ съзнанието на българитъ.

Каленъ въ страданията, изпилъ до дѣно, като никой другъ, горчивата чаша на скръбта, той прегърна въ своя жизненъ пътъ веселието и радостта.

Свидетель многократно на тежкитъ вилнения на смъртта въ бащинъ домъ, Алеко потърси утеха и я намери въ лоното на планината, всрѣдъ свежестта на безсмъртната природа.

Отърсенъ отъ дребнавото въ живота, съзналъ безсмислието на човѣшката суета, той издигна за свой щитъ вѣчно ироничната усмивка, която неотмѣнно се загнѣзди по края на неговитъ устни.

Той осмѣ най-напредъ себе си, като се нарече „Щастливецъ“ всрѣдъ ужаса на най-големитъ си нещастия.

Чрезъ смъртта — той позна живота.

Презъ трагичното — откри комичното.

1. ВЪ ПАНСИОНА СЪ АЛЕКОВИТЪ СЕСТРИ И НЕГОВАТА МАЙКА

Наскоро следъ освобождението на България, когато напустнахъ родния си градъ Сливенъ и пристѣпихъ прага на „Пансиона за славянски дѣвници“ въ Одеса, още като невръстно дете, предъ менъ застана едно блѣдо русо момиченце, съ съвършено низко остригани коси. То едва ли имаше 9 години, но дребната му външность го правѣше още по-малко. Зачудихъ се какъ го е пратила майка му, защото моята майка едва се съгласи да ме отдѣли отъ себе си въ такава крѣпка възраст. Но скоро си обяснихъ причината за ранното идване на малката Веселина въ пансиона. Тя не бѣше сама, понеже бѣ дошла при по-големата си сестра Елена, вече ученичка въ IV класъ на гимназията. Елена бѣ чудно хубаво момиче и неволно привличаше погледитъ, особено съ златиститъ си буйни къдри, които се диплѣха по стройната ѝ снага. Синитъ ѝ очи придаваха особена прелестъ на блѣдо-очертания ѝ тънъкъ профилъ, та менъ силно ми се хареса и азъ веднага я обикнахъ, още повече, като узнахъ, че тя е и отлична ученичка. Така, тя се издигна въ очитъ ми до небивала висота. Елена стана за менъ нѣщо непостижимо, защото чувствахъ, че действително не е лесно да

бъде човѣкъ прѣвъ въ една гимназия, където всичко трѣбваше да се усвоява на чуждъ и непознатъ езикъ. Тогава това ми се виждаше твърде трудно, понеже знаехъ само две-три думи отъ цѣлата руска речъ. И тъй, Елена стана за менъ идеалъ, къмъ който трѣбваше да се стремя. А Веселина още отъ първия день ми стана нераздѣлна другарка. Тя бѣше дошла две седмици преди менъ и сега, естествено, и тя се зарадва, защото имаше съ кого да говори български. Освенъ това трѣбваше да ношувамъ първитѣ нѣколко дни при нея, докато ми приготвятъ легло. Това още повече засили нашата привързаностъ, когато при блещукането на кандилото ние тихичко си чуруликахме, като две врабчета, за топлото слънце и хубавото родно гнѣздо. Веселина подробно ми разказваше за идването на Царь Освободителя въ тѣхната къща, окичена съ цвѣта и скъпи килими, които му направили доста силно впечатление. Какъ баба ѝ, прекрасна домакиня и една отъ най-виднитѣ гражданки въ града, сама готвила и поднасяла на Царя и пр. и пр. Всичко това слушахъ като вълшебна приказка, която запазихъ завинаги въ душата си. Не по-малко ме учудваха разказитѣ на Веселина за баловетѣ и разкошнитѣ веселия въ родния ѝ гр. Свищовъ, които сж имали дори европейски характеръ, както съ модернитѣ дамски тоалети, тъй и съ неотмѣнния роялъ, съ неизбѣжния френски езикъ — необходимъ за свѣтския салонъ. Всичко това ме бѣ наvelo на мисълта да си представямъ родния градъ на Веселина — Свищовъ, свѣтналъ и трѣпнещъ подъ звучитѣ на чудната мазурка и блѣсъка на още по-дивнитѣ очи на младитѣ дами, въ пленителни тоалети . . .

И наистина, следъ години можахъ непосредствено да се убедя, че моитѣ детски представи до известна степенъ сж били вѣрни. Едвали въ другъ български градъ има подобни остатѣци отъ минало богатство, охолностъ и култура.

*
* *

Учебнитѣ занятия въ гимназията бѣха започнали. Само ние, малкитѣ, останахме въ пансиона, понеже презъ зимата ни под-

готвяха, за да постѣпимъ въ първи класъ. Но Веселина не се интересувахе отъ уроцитѣ си. Тя повече се занимаваше съ куклитѣ и съ себе си. Кокетството, като наследница отъ охолната срѣда, въ която бѣ расла до тогава, бѣше пустнало първитѣ си тънки жилки въ детската ѝ глупава главичка. Понятието за хубавото не липсваше у нея и се изразяваше въ дълги комични стoения предъ огледалото. Често, скрита задъ нѣкоя врата, тя се стараеше да придаде розовъ цвѣтъ на бледитѣ си бузички чрезъ леки удрияния, или пъкъ за да предаде по-голѣма орбита на малкитѣ си очички, тя ги разтваряше широко. Разбира се, че при такава грижа за хубостъта си, уроцитѣ ѝ се показваха твърде некрасиви и отегчителни. А сестра ѝ Елена продължаваше да изпълня класната книга съ отлични бележки.

Тѣзи две сжщества бѣха два контраста. Едната, цѣла погълната отъ своята работа, не се сѣщаше дори отъ любопитство да види своето прекрасно лице въ огледалото. Но, при все това, нейното равнодушие къмъ себе си не отиваше до небрежностъ. Спретнатостъ личеше винаги у нея и въ работата ѝ. Тѣзи различия въ характеритѣ имъ азъ можахъ да си обясня въ последствие. Елена не е ценила своята хубостъ, която за нея е обикновено човѣшко качество, а е гонила честолюбивата мисълъ да бѣде първа въ класа. Веселина пъкъ, която не притежаваше хубостъта на сестра си, стремѣше се, именно, да се представи за хубава. Както и да е, но незадоволителниятъ успѣхъ на Веселина докарваше голѣма мъжка на добросъвѣстната ѝ сестра и последната започна често да ѝ прави горчиви укори:

— Веселино, ти ще ме уморишъ!

Колко трѣбва да е страдало честолюбието на Елена, когато е казвала тѣзи думи! Какъ горещо е жelaела да види малката си сестра тъй прилежна, както тя разбираше, както бѣше самата тя, може да се заключи отъ следната случка:

Елена трѣбваше да развие една свободна тема, и тя бѣше избрала за такава описанието на Габровския манастиръ, гдето прекарвала лѣтото съ родителитѣ си. Понеже е искала да поправи съчинението си преди да го препише, тя намис-

лила да го прочете гласно. За да има, обаче, какъвто и да е слушател, тя ме грабна весело, прегърна ме съ лъвата си ръка през кръста и, като държеше въ другата тетрадката си, тръгна съ менъ изъ градината и започна да чете.

Великолепната природа на Габровския манастиръ отъ тогава дълбоко се връзва въ моето съзнание. И азъ, година вече далечъ отъ отечеството си, при спомена за него, следъ прочитането, възхитена извикахъ: „Колко е хубаво!“ Тя, трогната отъ непринудения ми детски възторгъ и проявенъ интересъ къмъ нейната работа, ме притисна силно до себе си, казвайки съ болка:

— Ахъ, защо ти не си моя сестра!

Тъзи думи, които се запечатаха силно въ душата ми, накараха ме да я обикна още повече и да уголѣмя старанието си да бѣда като нея.

* * *

Въ края на учебната годината положихме приемнъ изпитъ заедно съ Веселина. Презъ лѣтото дветѣ сестри останаха въ пансиона, за да не забрави малката Веселина едва-що усвоения руски езикъ. Но въ замѣна на това пристигна майка имъ съ малкото си 5-годишно момиченце, Люба. За да не отдѣля децата си отъ пансиона, тя помоли началницата да прекара ваканцията при насъ. Приета бѣ съ удоволствие.

Като сега виждамъ сухото и благо лице, което нѣкакъ странно се открояваше върху фона на модната ѣ рокля.

Скоро се пренесохме всички въ една голѣма вила надъ морето, наета отъ пансиона, гдето прекарахме ваканцията. Най-голѣмото ни забавление презъ всичкото ни това време бѣше малката, много умна и талантива Люба. Тя имаше голѣма слабостъ къмъ макаронитѣ и щомъ ѣ се обещаваха това нейно любимо ядене, декламираше съ готовность всичкитѣ си стихотворения. Въобще приличаше на една изящна кукличка, съ която всѣки отъ насъ искаше да си поиграе.

Това бѣше първото ми виждане на Алековата майка: тиха, кротка, тя бѣше образецъ на истинско благородство, както по душа, тъй и по външния си изразъ.

Търпението и мълчанието ѣ криеха нѣ каква дълбока тъга, която бѣше наложила своя отпечаткъ върху бледото ѣ лице. Нейното присѣствие въ пансиона бѣше радостъ не само за децата ѣ, но и за всички останали българки, които, отдалечени отъ своето отечество и близки, сега намираха топлота около тази българска майка, която бѣше тъй добра за тѣхъ. Тя като че бѣ донесла съ себе си цѣлата ни родна земя, съ нейнитѣ лозя и градини, съ широкитѣ дворове и надвиснали надъ приветливитѣ къщи кичести лози и гроздове, къмъ които тя често ни пренасяше съ хубавитѣ си разкази. Заобиколена винаги отъ слушателки, особено отъ възпитаницитѣ на по-горнитѣ класове, по тѣхна молба биваше задължена да разказва нѣщо за България, като заедно съ това не изпускаше случая да ни упѣтва и съветва. Въ такъвъ случай обикновено и по-малкитѣ се навѣртаха около нея, заети съ нѣкоя играчка или игра около малката Люба. А когато разговорътъ станеше поинтересенъ, тѣ сѣщо жадно наострюваха уши. Такъвъ единъ разказъ отъ нейния животъ бѣше приковалъ вниманието на всички и се запази за дълго въ паметта ми. Виждамъ я като сега, кротко седнала между насъ, какъ тя започна:

„Вие знаете, че българскитѣ сватби сѣ свързани съ много стари обичаи, които се изпълняватъ презъ цѣлата недѣля, съ музики и хора. Когато тѣзи веселби ставатъ презъ лѣтото, всрѣдъ широкитѣ дворове, нѣма нищо по-приятно отъ тѣхъ. Но моята сватба бѣше презъ месецъ януарий, и азъ, здрава и млада, 16-годишна, като васъ, не обръщахъ внимание на студа. Такъвъ бѣше случаятъ при тържествената сватбена баня, когато бѣха поканени всички роднини. Презъ време на церемонията бѣхъ задължена да излизамъ често вънъ, за да причаквамъ и цѣлувамъ ръка на всѣка една отъ поканенитѣ. Наметната сѣвършено леко, тогава за пръвъ пътъ се простудихъ, но, погълната отъ важнитѣ приготовления въ къщи, не помислихъ за себе си. Слабата простуда се усили въ деня на сватбата ми. Отидохъ въ църква облѣчена въ вѣнчалната рокля, силно деколтирана, споредъ Букурещката мода. Както въ време на обрѣда, тъй и вечерътъ

на бала не исках да закрия хубавия си тоалетъ. И това кокетство ми излѣзе скъпо. Веднага следъ сватбата почувствахъ неприятнитѣ послѣдствия на това лекомислие и презъ цѣлия си животъ не можахъ да се избавя отъ послѣдичитѣ на спечелената тогава простуда, която отслаби организма ми и ми донесе много страдания.

Съвмѣстното ни живѣне въ пансиона съ тази мила жена имаше благотворно влияние и върху здравето ни. При разходкитѣ и банитѣ ние бѣхме сигурни подъ нейната закрила и надзоръ. Още тамъ бледнитѣ бузички на Веселина се освежиха и закръглиха.

Майката, довольна отъ добититѣ резултати презъ лѣтото, като и запозната съ живота въ заведението, въ което оставаха децата ѝ, си замина обратно.

* * *

Ваканцията, колкото хубава и приятна, се свърши, и ние се прибрахме въ класнитѣ стаи. Единъ день въ нашия пансионъ се яви като гостъ Алеко, свършилъ вече гимназия въ гр. Николаевъ и сега студентъ въ Одеския университетъ. Какъ изглеждаше той тогава, не мога да си спомну добре. Навѣрно сме избѣгали като мишки при появяването на чуждъ човѣкъ въ коридора. Знаехме само, че Алеко е братъ на Елена и Веселина. Той ги посещаваше често, придружаванъ отъ единъ свой приятель българинъ. Но тия посещения скоро се прекратиха, поради печалнитѣ послѣдствия, които неочаквано предизвикаха.

Тогава пансионътъ бѣше наводненъ отъ много български деца, все на заможни родители. Повечето отъ тѣхъ бѣха свършили трети класъ въ България и имаха опредѣлени привички и вкусове, затова мѣчно свикваха съ пансионския редъ, а особено съ руската типична кухня. Нѣкои отъ тѣхъ, пълни и здрави деца, почти гладуваха. Елена, свидетелка на всичко, което ставаше въ пансиона, бѣше опълномощена да изкаже предъ Алеко и другаритѣ му болкитѣ и недоволството на новодошлитѣ пансионерки.

Буйнитѣ посетители на университета, надѣхвани съ свободолюбиви идеи, готови

всѣки моментъ да отстоятъ правата на когото и да било, сега съ готовностъ се притекоха на помощъ.

Една сутринъ рано Алеко се явява съ другаря си предъ началницата на пансиона, която въ това време закушаваше, за да изпълнятъ възложената имъ мисия. Въ сжщото време азъ бѣхъ при началницата на урокъ и станахъ неволна свидетелка на една нежелателна сцена. Нейното любимо слѣпо куче катоche предчувствуваше неприятелскитѣ намѣрения на гоститѣ и дрѣзко се нахвърли върху тѣхъ. Другарьтъ на Алеко, внезапно изплашенъ, съ всичка сила отхвърли съ кракъ любимото ѝ куче на нѣколко метра на страна. Началницата, крайно милостива и добра жена, възмутена отъ лошата постѣпка на гоститѣ, прие ги много хладно и мисията имъ, разбира се, пропадна.

* * *

Надѣхвани постепенно отъ свободолюбивитѣ принципи на тогавашнитѣ идеалисти, Елена, съ нѣколко още по-богатички момичета, открито заяви известни претенции. Тя бѣше, може би, единствена противъ цѣло сдружение отъ защитници, привърженици на стария редъ. Въ паметъта ми е останало и досега нейното смѣло, зачервено лице, нейната настрѣхнала, изоставена на една страна, като прокажена, личност, отговаряща на гракналия съ укоръ къмъ нея противенъ станъ. Резултатътъ отъ всичко това бѣше излизането на недоволнитѣ изъ пансиона. Отъ тогава насетне азъ виждахъ Елена и Веселина само въ гимназията.

Майка имъ, обезпокоена отъ станалото, побърза да дойде пакъ въ Одеса. Тамъ прибра при себе си и третѣ си деца и живѣ до свършване на учебната година.

Бѣше ми толкова жалко за Елена, щото нѣкои отъ децата бѣха направили донесение до началницата, че и азъ съмъ противъ реда. Когато научихъ за това шпионство, плакахъ горчиво, понеже началницата ме обсипваше съ доброта и азъ нѣмахъ отъ какво да бжда неблагодарна къмъ нея. Но тя се бѣше малко повлияла и се държеше вече по-сериозно съ менъ.

Какъ сж живѣли децата при майка си, не зная. Но явно е, че младиятъ студентъ

Алеко, прекаралъ нѣколко години затворенъ пансионерски животъ и едва сега излѣзълъ на свобода, не се е подчинявалъ твърде доброволно на съветитѣ на майка си за редовенъ животъ, а е искалъ да изпсузува свободата си съ всичкитѣ сили на своята буйна младостъ. Като най-добра характеристика за този съвмѣстенъ животъ служатъ неговитѣ собствени думи, казани веднажъ следъ омжването ми, при разглеждането на първия му студентски портретъ:

„Я погледни, Катя, вгледай се въ тази разюздана физия, погледни на тази къдрава коса, завита на едри колелца, помисли за ония-мити 20 години, които сж били на гърба ми, и ти ще можешъ да си представишъ какъвъ животъ се е водилъ въ Одеса по това време, ще разберешъ колко съмъ тровилъ майка си . . . О, да бѣше жива тя сега! . . . Сега зная да я ценя, защото тя имаше нѣщо, което никой другъ отъ тѣхнитѣ го нѣма въ такава съвършена форма: и лелитѣ ми сж добри, но тя имаше ангелска доброта и търпение.“

Това закъснѣло разкаяние, това самопризнание сж достатъчни, за да разберемъ, кое е накарало родителитѣ на Але-

ко да върнатъ момичетата пакъ въ нѣкой пансионъ и да оставятъ жадния за весель другарски животъ младежъ на воля.

Младата, хубава Елена, довършваше последния класъ на гимназията, а заедно съ това растѣше и блѣсъкътъ на нейната нѣжна хубостъ, която караше да въздиша не едно сърдце по нея. По настояване на брата си, тя била принудена да посети единъ твърде известенъ руски лѣкаръ, който следъ това употребилъ всички срѣдства, за да я склони да му стане обожавана съпътница въ живота. За да се отърве отъ настояването му и да може да се върне свободна въ България, Елена е била принудена да му обещае, че ще дойде пакъ въ Русия. Но обичьта къмъ отечеството и привързаностъта ѝ къмъ родината, която е развита винаги по-силно у тѣзи, които сж били принудени въ ранна възраст да я напустнатъ, не позволили и на тая патриотическа душа да остави всичко мило и да приеме щастieto отъ единъ чужденецъ, богатството и славата на когото не можеха да я задоволятъ напълно. Тѣй, следователно, тя отблъсна голѣмата честь, която може-би щѣше да бѣде нейно велико щастие въ живота.

Н. В. ЦАРЬ БОРИСЪ III И БЪЛГАРСКИТЪ ТУРИСТИ

На отправенитъ честитки по случай празниците, Негово Величество Царътъ е благоволил да изпрати следната телеграма до председателя на Българския туристически съюзъ:

„Искренно благодаря Вамъ и на членоветъ на Съюза за любезнитъ поздравя и благопожелания по случай празниците, които честитя и Вамъ.“

Царътъ

СВОБОДНА ТРИБУНА.

ЗАПАЗЕТЕ ВИТОША.

Едно отъ голѣмитъ преимущества на Витоша е нейниятъ девственъ видъ. Асфалтови, автомобилни шосета, жбчати желѣзници, голѣми хотели, игрища, плавателни басейни и др. — това сж атрибутитъ на европейскитъ планински курорти, отъ които нашата Витоша доскоро бѣ запазена. За съжаление, красотата на Витоша вече не се щади: започната е постройка на нови хотели по девствената снага на планината. Голѣмата грѣшка, която на времето се направи съ допускане на банковия домъ, нареченъ погрѣшно хижа, бърза да се повтори. Не знамъ дали ще уцѣлѣе нѣжната тинтява подъ пазвитъ на Каменъ дѣлъ при съседството на хотелъ „Тинтява“, който прибира лѣтовници вмѣсто туристи и който е успѣлъ вече да промѣни съвършено планинския видъ на мѣстността: десетки декари носятъ оттенѣка на града съ своитъ водопроводи канали дворове и игрища, а въ самата „хижа“ — бюфети съ рази менюта и келнери съ неизбѣжния процентъ. При наличиността на тая атмосфера ще бжде много неестествено да се говори за тинтява.

Примѣрътъ на банковитъ служители се последва отъ обшинаритъ. Въ близость до банковия домъ догодина ще се издигне новъ хотелъ, който ще носи скромното име „хижа Сръдецъ“. Направенъ е заслонъ, въ който вече се складираватъ строителнитъ материали. Ако се върви по тоя пѣтъ и всички организации въ столицата пожелаятъ да си построятъ почивни станции на Витоша, въ скоро време тамъ ще изникне новъ градъ.

Срещу надигащото се зло организиранитъ туристи трѣбва да възстанатъ. Водата се замърсява и цѣлата природа погрознѣва. Нека се разбере, че Витоша не е мѣсто за лѣтуване, но само за излети.

Б.

ПРАВИЛНИКЪ

за задграничнитъ излети на БТС

Чл. 1. Задграниченъ излетъ по смисъла на настоящия правилникъ се разбира, всѣкакво излизане извънъ границитъ на България на група организирани туристи, членове на БТС — най-малко четири души, въ чужбина, съ туристическа цель.

Чл. 2. Задграничнитъ излети биватъ: съюзни, уреждани отъ Централното настоятелство на съюза, и клонови, уреждани отъ различнитъ съюзни клонове.

Чл. 3. Всички излети, били съюзни или клонови, се уреждатъ и провеждатъ отъ настоящия правилникъ.

Съюзни излети

Чл. 4. Уреждането на съюзнитъ задгранични излети става:

а) по решение отъ годишния съборъ, когато тѣ се предвиждатъ отъ съюзния планъ за дейность;

б) по решение на ЦН, когато инициативата излиза отъ него или е поканено да уреди такъв отъ нѣкоя сродна организация въ чужбина по опредѣлени случаи;

в) по инициатива на нѣкой клонъ и решение на ЦН.

Чл. 5. За всички съюзни задгранични излети ЦН съобщава на клоновѣтъ съ специално окръжно поне два месеца преди датата на излета. Въ това окръжно трѣбва да се изброи подробно: точното време на излета и времетраенето, пълниятъ маршрутъ, главатарътъ на излета, разносикитъ по сѣщия и условията на записване за участие.

Чл. 6. За уреждането и ръководството на съюзенъ задграниченъ излетъ ЦН свое- временно назначава главатаръ, който подгвства технически излета и поема водителството презъ време на самия излетъ.

За главатаръ се избира и назначава нѣкой изпитанъ съюзенъ членъ и туристъ.

Чл. 7. Презъ време на излета главатарътъ се ползува съ пълни права по отношение провеждането на излета. Той може да предприеме измѣнение на маршрута, когато условията налагаѣтъ това, да съкрати или продължи времетраенето на излета, но не може да измѣня условията за участие въ излета, както сж били съобщени предварително съ окръжното.

Чл. 8. Всички излетници дължатъ презъ време на излета пълно подчинение на главатара. Тѣ не могатъ на своя глава да се отдалечаватъ отъ групата повече отъ три часа безъ знанието и съгласието на главатара, нито могатъ да настояватъ за измѣнение на времето и маршрута.

Всѣкакви недоволства или оплаквания отъ главатара могатъ да бждатъ направени следъ завършване на излета писмено до ЦН.

Чл. 9. За неподчинение на главатара, последниятъ може презъ времето на излета да наложи следнитъ наказания: мѣм-

рене, лишаване от участие въ определени посещения или окончателно отстранение от излета, въ който случай има грижата за връщането на излетника.

Чл. 10. След завършване на излета, главатарът е длъжен въ двуседмичен срок да представи докладъ за провеждането на излета, въ който да спомене всички случаи на наказание нѣкои излетници. ЦН решава окончателно.

Чл. 11. При съюзнитѣ задгранични излети се събира отъ всѣки излетникъ такса за правоучастие въ излета, отъ която се образува фондъ за посрѣщане на чужди групи, както и за заплащане изцѣло или отчасти излетнитѣ разноски на главатаря.

Чл. 12. По решение на ЦН докладътъ на главатара или друго специално описание се печататъ въ съюзното списание за сведение на всички съюзни членове.

Клонови излети

Чл. 13. Клоновитѣ задгранични излети се уреждатъ по инициатива на отдѣлни клонове.

За уреждането на задграниченъ излетъ всѣки клонъ е длъженъ да поиска разрешение отъ ЦН, въ което трѣбва да посочи: времетраенето на излета, маршрута, главатара, назначенъ отъ клона, и списъкъ на записалитѣ се излетници.

ЦН може да откаже даването на разрешение за излета, щомъ мотивирано счита, че участницитѣ въ излета не ще представятъ добре българския туризъмъ, че иззначениятъ главатаръ не представлява гаранция за дисциплинираното провеждане на излета или че маршрутътъ на последния е подбранъ зле като туристически обектъ или пъкъ не е по техническитѣ възможности на участващитѣ въ излета.

Чл. 14. Въ случай че ЦН разреши излета на клона, то иска отъ негово име отъ Министерството на просвѣтата разрешение за заминаване задъ граница на групата туристи. Въ обратния случай то съобщава на министерството, да не дава съответното разрешение.

Чл. 15. Назначениятъ отъ клона главатаръ се ползува съ всички права, предвидени въ настоящия правилникъ за съюзнитѣ главатарии. И при клоновитѣ излети важатъ разпоредбитѣ на чл. 11. Отношенията между него и излетницитѣ се уреждатъ тоже по настоящия правилникъ. Преписъ отъ доклада, представенъ на клона за състоянието на излета, клонътъ праща до ЦН. Въ случай че клонътъ не вземе предвидъ направени отъ излетницитѣ оплаквания срещу главатара, тѣ иматъ право да се отнесатъ до ЦН, което решава окончателно.

Чл. 16. Въ случай на провинение отъ страна на главатара, щомъ като е било сезирано, ЦН предлага на клона да наложи наказание на главатара споредъ слу-

чая. Въ случай че клонътъ не изпълни предложението на ЦН, последното може да лиши клона отъ правото да урежда задгранични излети.

Общи разпоредби

Чл. 17. Както при клоновитѣ, така и при съюзнитѣ задгранични излети никой отъ излетницитѣ, а още по-малко главатаритѣ, могатъ да приематъ каквито и да било ангажменти, задължаващи съюза предъ чуждитѣ туристически и планинарски организации. Покани за връщане на визити, гостувания и пр., могатъ да се правятъ само и изрично по упълномощаване отъ ЦН.

Чл. 18. Въ съюзнитѣ и клонови задгранични излети могатъ да взематъ участие само организирани въ съюза туристи. Записване на членове, специално съ огледъ на излета, се допуска само при презумцията, че тѣ ще останатъ и после дейни организирани туристи.

Чл. 19. За всички излети се предоставя на главатара определѣянето на съответната екипировка. Участницитѣ въ излетитѣ сж длъжни да носятъ съюзната значка.

Чл. 20. ЦН или клонътъ, който урежда излета, не носятъ никаква отговорност за нарушения на валутни закони и ограничения на митнишки закони, както и за връщането на сключени заеми. Тази отговорностъ е лична на излетницитѣ. Главатаритѣ сж длъжни преди започване на излета да предупредятъ излетницитѣ за последствията отъ подобни прояви.

Чл. 21. Всички участници въ задгранични излети на БТС, и особено главатаритѣ, сж длъжни да иматъ предвидъ, че въ чужбина тѣ представляватъ българския туризъмъ въ неговата цѣлостна култура и да правятъ всичко възможно за издигането името, както на българския туризъмъ, така и на БТС.

Планинарската етика и моралъ, както и организационната дисциплина, важатъ за всички случаи.

Въ този смисълъ излетницитѣ сж длъжни да избѣгватъ всѣкакви ангажиращи името и честта на съюза прояви, за които тѣ не сж изрично оторизирани отъ съюза, клона, или главатара. Специално държането на реки, правенето изявления, поемането на рискове въ планината и пр., ангажирватъ изцѣло отговорностъта само на автора.

Забранява се изрично презъ време на съюзни излети проявяването на каквито и да било политически тенденции въ каквато и да е форма. За такива не се считатъ изразяването и запазването на националната българска честъ и достоинство.

Чл. 22. Настоящиятъ правилникъ, приетъ отъ XXXII-я съюзеиъ съборъ въ София, влиза веднага въ сила и отмѣнява всѣкави противни разпореджания.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Секцията „Юбилейна изложба“ от Юбилейния комитетъ при Българския туристически съюзъ, председателствуванъ отъ познатия членъ на Централното настоятелство г. Георги Ст. Георгиевъ, развива оживена дейностъ въ връзка съ подготовителнитѣ работи за голѣмата туристически изложба, която ще се открие по времето на юбилейния съборъ. Поканени сѣ да дадатъ ценното си сътрудничество видни специалисти отъ разни дисциплини, свързани съ отдѣлни клонове на изложбата. Председателътъ на секцията г. Георгиевъ е изработилъ следния общъ „Планъ на туристическата изложба“, който ще се състои отъ следнитѣ 10 отдѣли:

1. Геология, орография, гидрография, метеорология, спелеология, лимнология и глациална морфология на българскитѣ планини, въ модели, релефи, карти, снимки, профили, скици, диаграми, петрографски и палеонтологически сборки и пр.

2. Стара и нова картография на българскитѣ планини — официални и частни картографски почини; релефи, модели и карти.

3. Фауна, флора, залесяване и укрепителни работи, алпинеуми и национални паркове, природни и гидрографски богатства на българскитѣ планини.

4. Техниката въ българскитѣ планини — метеорологически наблюдателници, водопроводни и силопроизводни инсталации и др. съоръжения.

5. История на туризма и планинарството въ България, а по възможностъ и въ чужбина, въ картини, диаграми, снимки, предмети съ историческо значение, документи за учредяване първитѣ туристически организации, прояви на героизмъ и подвизи въ нашитѣ планини, планинарството и туризмътъ като система на обществено и гражданско възпитание, днешна организация и ръстъ на движението въ диаграми, числа и пр., исторически паметници и забележителни мѣста въ нашитѣ планини и пр.

6. Планинарството и туризмътъ по нашитѣ планини — снаряжения и екипи, маркировка и уреди за планинарски измѣрвания и ориентация, планинарско лѣтуване и биваци, ледникова и катерачна техника, сигнализация и спасителна служба, медицинска помощъ въ планинитѣ, ски техника и екипировка за зимно излетуване въ планинитѣ и пр.

7. Планински постройки, хижи, заслони, спасителни домове, туристически домове и пр., въ модели, снимки, маршрутни скици, мобилировка на планинскитѣ домове, хижи и пр.

8. Романтика и поезия на българскитѣ планини — българскитѣ планини въ образи, фотографии снимки и панорами въ

увеличения не по-малки отъ 24/30 и др. картинни материали.

9. Научна и белетристична литература върху българскитѣ планини, както и битъ и фолклоръ на планинското население.

10. Мжченици на българскитѣ планини.

Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве издаде под № 16833 отъ 24. IX. 1938 г. до г. г. областнитѣ директори и кмета на Столичната голѣма община следното окръжно:

„Въ допълнение на окръжни №№ 6673 отъ 16. IV. и 20719 отъ 26 октомври 1937 година, наредете до общинитѣ въ повѣрената Ви областъ да впишатъ въ бюджетитѣ си за 1939 г. суми за подпомагане организациитѣ за тѣлесно възпитание при изграждане хижи, басейни, игрища и други съоръжения за тѣлесно възпитание“.

Българскиятъ туристически съюзъ, следъ искрената благодарностъ която дължи по този случай на мѣрдавнитѣ фактори, смѣта за нужно да подчертае правилното имъ разбиране и несъмнени грижи къмъ бъдещето развитие както на нашата, тъй и на всички организации отъ подобно естество.

Маркировка на Централния Балканъ. — Следъ успѣшното маркиране на планинскитѣ пѣтеки въ Мусаленския дѣлъ на Рила, Централното настоятелство е решило презъ настоящата пролѣтъ да започне маркировката на Централния балканъ, идеята за което се възприе още миналата есенъ на конференцията въ хижа Амбарица. Маркировката ще стане въ зависимостъ отъ срѣдствата — на етапи: I етапъ: Карлово — хижа Юмрукъ чалъ — в. Юмрукъ чалъ; II етапъ: в. Юмрукъ чалъ — хижа Амбарица и III етапъ: в. Юмрукъ чалъ — Мазалатъ — Тѣжа. Освенъ на Централното настоятелство, маркировката ще ангажира материалнитѣ усилия и на всички клонове, които се намиратъ въ близостъ съ Балкана: Пазарджикъ, Сопотъ, Тетевенъ, Троянъ, Плѣвенъ, Ловечъ, Севлиево, Габрово, Калюферъ, Пловдивъ и Търново. Работата по самата маркировка е възложена на Карловския клонъ „Юмрукъ чалъ“. За сѣщата целъ ще се иска и материалната помощъ на държавата, постѣпки за което сѣ вече направени.

Група познати труженици въ областта на художествената фотография, въ края на изтеклата 1938 г. сѣ основали въ София културно сдружение: Български фото-клубъ. Целта на сдружението е да ратува за издигането и разпространението на фотографията у насъ като срѣдство за художествено пресъздаване. Една отъ първитѣ инициативи на Българския фото-клубъ е организирането

въ най-скоро време на една изложба на художествената фотография у нас. Учредителното събрание на клуба е провъзгласило за почетен представител на сщия члена от централното настоятелство на БТС г. Георги Ст. Георгиев, а за председател е избран нашия редовен фото-сътрудник и добър планинар г. Никола Ив. Божинов.

На 5 януарий 1939 въ София се основа научно-културно сдружение под името: Българско фотограматично дружесиво, което си поставя за целъ да работи за теоричното и практическото развитие на фотограметрията като измѣрителенъ методъ и за нейното разпространение въ нашата страна. За подпредседател на сдружението е избранъ нашия другаръ отъ Центр. Н-во г. Георги Ст. Георгиев. Презъ текущата година Български туристъ ще даде една статия върху: Фотограметрия и Планинарство, за запознаване на читателитъ съ началата на тоя новъ измѣрителенъ методъ.

КЛОНОВЪ ЖИВОТЪ

Нови клонове. — Туристическото дружество „Патлейна“, което въ миналото съществуваше като редовенъ клонъ отъ Българския туристически съюзъ и впоследствие заглѣхна, отново е възобновено и направило постѣпки предъ Централното настоятелство да бжде прието за клонъ на съюза.

Въ градоветъ Исперихъ и Разградъ ентузиазирани туристи сж основали туристически дружества, които въ близко бждеще, следъ даденитъ имъ отъ Централното настоятелство наставления, ще направятъ всичко необходимо, за да бждатъ утвърдени отъ Министерството на вътрешнитъ работи и бждатъ приети за редовни клонове отъ Българския туристически съюзъ.

Горскитъ власти въ Враца сж издали съвсемъ неоправдана забрана за врачанскитъ туристи да използватъ като зименъ подслонъ горския домъ въ мѣстността „Копривата“ — право за което сж имали досега. Врачанскитъ туристи съ основание сж огорчени отъ тази забрана, тъй като плановетъ за постройката на този домъ сж изработени безплатно отъ тѣхния председател г. арх. Дограмаджиевъ и отъ клоновата каса сж изразходвани надъ 3000 лева за обзавеждане на специална стая въ таванския етажъ за организиранитъ любители на зимния туризъмъ и спортъ. Централното настоятелство е направило необходимитъ постѣпки предъ началника на горитъ въ Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти за отмиъняване на тази съ нищо неоправдана забрана.

Пазарджишкиятъ клонъ „Бел-

мекенъ“, въ изпълнение на своята културно-просвѣтна програма, е организиралъ на 15 т. м. изнасянето на една сказка на тема: „40 години български туризъмъ“. При много добро посещение, говорилъ е г. Тодоръ Тодоровъ, членъ отъ Централното настоятелство на Българския туристически съюзъ. Ценнитъ мисли на сказчика за непрекъснатия възходъ на българския туризъмъ, постигнатъ въ тѣзи 40 години на пламененъ идеализъмъ и нестихващо творчество, сж били изслушани съ живо внимание отъ всички присѣтстващи.

Сухиндолскиятъ клонъ „Росица“, осъществявайки своя планъ за работа, развива похвална дейность, която предизвиква одобрението и симпатитъ на всички сухиндолци. Ангажиранъ е билъ отъ клона г. Стрибърни, познатиятъ майсторъ въ уредбата на паркове, който е изработилъ планъ за залесяването на голата мѣстность до Сухиндолъ — „Преслогъ“ Сухиндолскитъ туристи сж пристѣпили вече къмъ изпълнението на плана; изкопани сж дупки и сж посадени множество декоративни дръвчета, за чието доставяне се е притекла на помощъ и сухиндолската община, която е помолена да съдействува съ материални срѣдства за цѣлостното изпълнение на плана.

Клонътъ „Трапезица“ въ В. Търново, който е единъ отъ най-редовнитъ съюзни клонове, е развилъ презъ миналата година усилена дейность. Направилъ е около 1.100 кв. метра пътъ, който води отъ града за туристическия домъ-хижа, където пренощуватъ почти всички ученически и други групи при посещението на историческото Търново. Проектиратъ се известни подобрения и на самия домъ, за която целъ сж отдѣлени 25.000 лева.

Клонътъ е увеличилъ презъ изтеклата година чувствително броя на своитъ членове, които, заедно съ своитъ гости, сж посрещнали при голѣма задухшенность въ туристическия домъ Новата година. Развилъ е добра излетна и просвѣтна дейность всрѣдъ своитъ членове и гражданство.

Варненскиятъ клонъ „Девненски извори“ изнесе блѣскаво своята традиционна туристическа вечеръ на 24. XII. 1938 г. въ салона на Морското казино, декориранъ като пещера. При масово посещение на отбрана публика и богата предметна лотария, вечеринката донесе чистъ приходъ крѣгло 22.000 лева.

Настоятелството на клона, осъществявайки своя планъ за дейность, привърши цикъла отъ сказки за 1938 г., 5 на брой, изнесени отъ членове на дружеството въ клубния салонъ, при отлично посещение отъ страна на членове и съмишленици, а именно:

1. „По стѣпкитъ на миналото“ — отъ

Коста Траяновъ, членъ на настоятелството.

2. „Нашитѣ исторически граници“ — отъ Алексѣ Мариновъ, учителъ.

3. „Влиянието на природата върху човѣка“ — отъ Вълчо Тодоровъ, агрономъ.

4. „Горитѣ като основа на живота“ — отъ Христо Найденовъ, учителъ.

5. „Българскиятъ туризъмъ като обновителъ и творецъ“, — също отъ Коста Траяновъ.

Клонътъ продължава да развива усилено излетна и просвѣтна дейность. Посещенията на хижата презъ изтеклата година сѣ рекордни. Освенъ това дружеството издаде и доставя книгата на Коста Траяновъ „Родното море“ — цена 10 лева.

Пирдопскиятъ клонъ „Косица“ презъ настоящата година има настоятелство въ следния съставъ — председателъ: Александъръ Пушкарровъ, подпредседателъ: Методий Б. Милковъ, секр.-касиеръ: Цанко Ил. Цановъ, домакинъ: Василь Джемилевъ и съветници: Симеонъ Д. Савовъ и Костадинъ Гайдаровъ.

Въпреки твърде ограниченитѣ си възможности, настоятелството провежда успѣшно начертаната му отъ годишното събрание програма.

Заслужава да бждатъ споменати следнитѣ завършени начинания на клона:

Презъ изтеклата пролѣтъ, по инициатива на г. инж. Ст. Василевъ, членъ на клона, настоятелството предприе построяването на горски пѣтъ презъ най-красивата частъ на находищата се край града обширна борова гора. Така както бѣ замисленъ, пѣтътъ е вече завършено дѣло. Последниятъ има дължина около 2.5 км., ширина 3 метра. Въ сегашния си видъ, пѣтътъ може да се използва само отъ коли и леки автомобили. Следъ малки разширения и поправки, обаче, които се предвиждатъ за идущата година, пѣтътъ ще позволява движението на всѣкакви превозни сръдства.

Освенъ по-специалното си чисто туристическо значение, пѣтътъ има и голѣмо стопанско такова, свързвайки града съ красивата долина на р. Тополица.

За успѣшното завършване на това дружествено начинание много допринесе и материалната подкрепа, която щедро бѣ дадена отъ нѣкози организации въ града на клона. Последнитѣ, както и строителниятъ комитетъ въ съставъ: инж. Ст. Василевъ и Симеонъ Д. Савовъ, заслужаватъ похвала и благодарность.

Изразходваната досега по строежа сума възлиза на около 12.000 лева.

Освенъ това досега клонътъ ни е организиравалъ: новогодишенъ балъ съ томбола, който мина при голѣми успѣхъ, изнесена бѣ комедията „Дъщеритѣ на Ефремовъ“; изключително отъ дружествени членове и съвмѣстно съ мѣстното женско

дружество бѣ представена и пиесата „Грѣхъ“.

Излетната дейность е вървѣла сравнително добре. Направени сѣ 8 еднодневни, 4 двудневни и 1 многодневенъ, до в. „Юмрукъ чалъ“, излети.

За отбелязване е голѣмиятъ успѣхъ, който имаха срещитѣ и съвмѣстнитѣ излети, устройвани ведно съ соф. клонъ „Планинецъ“.

Така, на празника на х. „Планинецъ“ (при в. „Баба“) клонътъ ни присѣствува на устрѣеното по този случай тържество съ своя група. Кл. „Планинецъ“ направи три гостувания на пирдопскитѣ туристи, всѣко едно отъ които се завършваше съ съвмѣстни излети предимно изъ Сръдна гора и околноститѣ на града.

Всички клонове на Българския туристически съюзъ сѣ изнесли съ голѣми успѣхъ традиционнитѣ си вечеринки, като въ повечето случаи чистиятъ приходъ, събранъ отъ тѣхъ, е билъ предназначенъ за построяка на нови хижи или доизкарване и обзавеждане на построени такива. Масовото посещение отъ страна на гражданството и постигнатитѣ морални и материални успѣхи сѣ влѣли нова вѣра въ сръдцата на ентузиасиранитѣ труженици на българския туризъмъ — вѣра въ успѣшното изграждане голѣмото дѣло на Съюза.

Съюзнитѣ клонове „Елъ тепе“ и „Родопи“ въ Банско и Харманлий, също съ успѣхъ сѣ изнесли своитѣ традиционни вечеринки. Първиятъ отъ тѣхъ е представилъ комедията „Министершата“, отъ Браниславъ Нушичъ, която е била добре изнесена и посетена.

Софийскиятъ клонъ „Планинецъ“ на 28 януарий 1939 г. изнесе своята ежегодна голѣма планинска вечеръ, къято бѣ отлично посетена отъ софийскитѣ туристи и мина съ много голѣми успѣхъ.

Специалниятъ тричлененъ комитетъ въ съставъ: Дим. Талевъ, Ив. Петковъ и В. Гърличковъ, подпомогнатъ отъ настоятелството, членоветѣ на всички комитети при клона, както и отъ всички желаещи планинци, успѣ да организира много богата томбола, да извърши отлична предварителна продажба на билети и да направи прекарването на времето, между веселата туристическа сръда на планинската вечеръ, най-приятно.

Чистиятъ приходъ отъ голѣмата планинска вечеръ, който възлиза на около 11.000 лева, ще послужи изцѣло за обзавеждане на хижи „Планинецъ“ въ Витоша и Стара планина.

Въ настоятелството на пловдивския клонъ „Калояновъ връхъ“ сѣ станали следнитѣ промѣни: за секретаръ е провъзгласенъ подгласникътъ отъ общото годишно събрание г.

Асенъ Александровъ Христовъ, на мѣсто на подалия оставка Соломонъ Юда Бенбасатъ, а на негово мѣсто е провъзгласенъ досегашниятъ секретаръ г. Ангелъ Тодоровъ.

Клонътъ „Ель-тепе“ въ градъ Банско е започналъ подготвителнитѣ работи за постройка на нова хижа подъ връхъ „Ель-тепе“. Туриститѣ отъ Банско досега сж успѣли да осигурятъ една сума отъ 80.000 лева, като за недостига за окончателното довършване на хижата, чиято постройка ще започне тази порлѣтъ, ще се разчита на помощъ отъ Централното настоятелство на БТС. Общината въ гр. Банско, родно мѣсто на о. Паисий и важенъ туристически центъръ, е отпустила за сжщата целъ 30.000 лева и необходимия дървенъ материалъ, керемиди и пр., отъ своето стопанство. Нуждата отъ нова хижа е вече много належаща, защото въ последно време множество туристи и скиори посещаватъ Банско, който е единъ отъ главнитѣ изходни пунктове за чуднитѣ красоти на Пирина.

Сжщиятъ клонъ е уредилъ на 29 януарий т. г. туристическа среща, добре посетенъ, на която членката отъ настоятелството Елена Д. Визева е изнесла сказка на тема „Туризмътъ и неговото значение“.

Къмъ стройната редица отъ хижи — материаленъ изразъ на голѣмото творческо дѣло на организиранитѣ български туристи — се прибавя още една, израснала като по чудо въ една отъ най-красивитѣ мѣстности на Родопитѣ „Имаретъ дере“. Дѣло на организиранитѣ туристи отъ клона въ село Момчиловци, Смолянско, нейното създаване може да служи за отличенъ примѣръ не само на останалитѣ труженици въ полето на туризма, но и на цѣлото общество. Въ нейното съграждане — починъ на момчиловскитѣ туристи — е взело участие съ пари, материали и безплатенъ трудъ цѣлото население на с. Момчиловци, начело съ дветѣ кооперации въ селото, „Хаджийското“ и „Касъмъ дере“. Въ резултатъ, само за единъ строителенъ сезонъ е издигната китна двуетажна сграда върху 100 кв. м. застроена площъ, чието окончателно довършване и обзавеждане ще стане презъ идващия строителенъ сезонъ. Дѣлото на момчиловскитѣ туристи е достойно за примѣръ и подражание; то изпълва съ гордостъ всѣко туристическо сърдце, което има близко до себе си голѣмото дѣло на Българския туристически сюзъ.

По инициатива на клона „Юндолъ“ въ с. Лѣджене, лѣдженската община преотстъпи ползуването на общинския домъ въ мѣстността „Локвата“, бившъ провърительенъ пунктъ.

Постройката се намира на югозападния скатъ на в. „Арабъ-чалъ“, всрѣдъ ве-

ликолепна поляна, защитена съ естествени прегради отъ севернитѣ вѣтрове. Отстои на 3 часа пѣтъ отъ с. Лѣджене и на 20 минути отъ първокласния планински курортъ „Юндола“. Съ влака се стига: отъ София до гара Бѣлово; отъ тамъ съ отобуситѣ на пѣтническата агенция „Македония“ до Юндола, откъдето за 50 минути или максимумъ 1 часъ се стига презъ величествената общинска борова гора и почти равенъ пѣтъ до хижата. Отъ Пловдивъ и Пазарджикъ съ влака се стига, по желание на излетниците — до гара Лѣджене и отъ тамъ за 3 часа по живописенъ пѣтъ; или пѣкъ съ влака до гара Св. Петка и отъ тамъ презъ „Юндола“ за около 2 часа.

Постройката има югоизточно изложение, еднѣтажна, построена отъ камѣкъ и варъ, съ две помѣщения: спалня и кухня, а предъ тѣхъ малѣкъ вестибюлъ. На 50 м. отъ нея се намира друга постройка — кокетна лѣтна вила, построена изключително отъ дървенъ материалъ, съ две стаи. Сжщата се дава лѣтно време отъ общината подъ наемъ. На около 100 метра се намира чешмата, отъ която блика кристална планинска вода, една отъ първитѣ необходимости за всѣки дѣмъ. Постройката — хижа е покрита съ марсилски керемиди и е напълно защитена отъ дѣждъ и снѣгъ.

Следъ преотстъпване постройката отъ страна на общината, клонътъ ни предприе пълненъ ремонтъ, изключително съ дейни дружествени членове, и днесъ имаме вече една почти обзаведена кокетна хижа за обща радостъ на всички ни.

Съ срѣдства на клона и такива отъ мѣстния клонъ на Б. Н. М. сговоръ успѣхме да направимъ дюшеци за нара съ съответнитѣ възглавки, на които спокойно могатъ да пренощуватъ 12 човѣка. Стаята се отоплява отъ великолепа камина. Кухнята е обзаведена съ печка за готвене и всички прибори, необходими за едно скромно домакинство. Повечето отъ приборитѣ сж подарени отъ дружествени членове и сѣмишленици. Въ хижата могатъ да намѣрятъ подслонъ 20 души, като за целъта се използва и кухнята.

Хижата е изходенъ пунктъ за отлични излети до: в. Арабъ-чалъ — Ушитѣ — Еленъ връхъ и обратно; Юндола — Куртово за Белмекенъ; презъ Самоводца за Бѣлата вода и Начовото и много други.

Сложниятъ хълмистъ теренъ на близката околностъ представлява незамѣнимъ плацъ за ски спортъ. Само за 15 минути се стига по идеаленъ наклонъ до „Юндола“ и отъ тамъ за „Куртово“.

Ние вѣрваме, че въ скоро време и съ общи усилия ще можемъ да се поздравимъ съ новъ успѣхъ — осъществяване постройката на хижа на в. Сюткя — първенецътъ на китнитѣ Родопи.

НАШИ ПОКОЙНИЦИ

† Д-РЪ УРМАНОВЪ

Българският туристически съюз съскръбъ съобщава, че въ градъ Тетевенъ е починалъ неговиятъ почетенъ членъ докторъ Урмановъ. Неутешима е скръбъта особено на тетевенскитъ туристи, защото къмъ отличнитъ човѣшки качества, които покойникътъ притежаваше, трѣбва да се прибави и неговата отзывчивостъ къмъ всички прояви на туризма. И тази отзывчивостъ се проявяваше не само въ морална подкрепа, но и въ щедри материални дарения, на които много туристически дѣла въ гр. Тетевенъ дължатъ създаването и развитието си.

Миръ на праха му!

† Д-РЪ ИВ. ЛАБУТОВЪ

Въ Дупница е билъ погребанъ при небивала тържественостъ и при стечение на цѣлото гражданство починалиятъ голѣмъ туристически деецъ д-ръ Иванъ Лабутовъ. Далъ презъ живота си цѣлата си енергия за туризма, последнитъ минути той сѣщо е посветилъ на него, като преди да издъхне е завещалъ чрезъ своята съпруга сумата 10.000 лева за доизграждане на заслона „Тиха Бистрица“. При последното изпращане на скѣпия покойникъ, изтъквайки неговитъ извънредни качества на човѣкъ и голѣмитъ му заслуги за туристическото движение въ страната, сѣ говорили началникътъ на гарнизона въ Дупница, генералъ о. з. Михайловъ отъ Самоковъ, председателятъ на туристическото дружество „Рилски езера“ г. Ас. Меджидиевъ и нашиятъ редакторъ г. Стефанъ Поповъ.

Дълбоката скръбъ на дупнишкитъ туристи е намѣрила затрогващъ изразъ въ следната:

„Туристическа жалейка

Туриститъ на Дупница съ разплакани души свеждатъ ничкомъ глави предъ своя единственъ и вѣренъ планински първожрецъ, свѣтлинникъ и знаме

Д-ръ Иванъ Лабутовъ,

надъ чийто слънчевъ домъ спрѣ злиятъ демонъ и спустна черенъ крепъ. Дирията на живота му е свѣтла и вѣчна! Метежниятъ му духъ, намѣрилъ последна при-

станъ срѣдъ слънчевитъ чертози на Рила, ще буди неугасимия копнежъ по красотата и братство въ младитъ ратници на „Рилски езера“. Поклонъ! Поклонъ!“

† ПРОФ. Д-РЪ ВАСИЛЪ МОЛЛОВЪ

Въ края на м. декемврий 1938 г. въ София почина професоръ д-ръ Василь Молловъ.

Поради неговия пиететъ къмъ красотата на българската земя и специално къмъ красотата на българскитъ планини, голѣмиятъ ученъ и лѣкаръ трѣбва да бѣде поставенъ между тѣхнитъ най-възторжени поклонници. За тѣзи, които сѣ го гледали отдалече и отъ страна, животътъ му е изглеждалъ, може би, свързанъ само съ две нѣща: Университетската клиника по вътрешни болести, където той бѣ на постъ всѣкога и до последнитъ си дни, и — съ научната му работа въ частния му кабинетъ, където биваше почти всѣкога, когато не бѣ въ клиниката. Но има и други, които познаваха „професора“ извънъ клиниката и кабинета му. Тѣ ще запазятъ незаличимъ спомена за неговата широка и мека душа, която се разгъваше и затрептяваше съ финеса на най-изтънената душа, когато той биваше „водачъ“ и въ планинитъ. Ние не ще го забравимъ никогата съ радостта му по цвѣтнитъ ливади и красивитъ върхове на Родопитъ, когато сме бивали заедно край зеленитъ езера на Рила и — когато съ свѣтнали отъ радостъ очи ни посрещна веднажъ на Бъндерица съ нѣколко цвѣтчета пирински еделвайсъ въ рѣще. И всичко това бѣ толкова по-трогателно, защото ние всички знаехме (но никой не го чувствуваше), че „професорътъ“ бѣ вече „старъ“ за всичко това, но можеше ли да бѣде старъ духътъ? Проф. Молловъ бѣ кръстосалъ навсѣкъде нашата хубава земя и всички български планини му бѣха познати. Той знаеше всичко, защото бѣ много ходилъ и много видѣлъ, не само у насъ, но и въ чужбина. Затова той биваше учителъ и водачъ даже и тамъ — въ планинитъ — където всѣки можеше да бѣде самъ!

Поклонъ предъ голѣмия духъ на Проф. Василь Молловъ!

Д-ръ Ив. Попивановъ

КНИЖНИНА

„РОДНОТО МОРЕ“, отъ Коста Траяновъ Варна.

Отиде въ далечното минало легендата, че нашиятъ народъ, живущъ край морския брѣгъ, строи къщитъ си съ лице къмъ сѣщата и нито едно прозорче не е отправено къмъ водния безкрай, криешъ въ себе си толкова богатства. Това минало, вѣрно или не, е замѣстено отъ едно настояще, въ което

нашето море взима живо участие. По неговитъ зелени гърди отдавна вече се плзгатъ къмъ далечни страни плодовитъ на нашия трудъ, а въ безкрайния му хоризонтъ народътъ вижда зората на едно по-друго утре. Неговитъ цвѣтни брѣгове и сурови скали, въ които то разбива гнѣвни вълни, сѣ виждали палитритъ на не единъ художникъ, а загадкитъ на дълбокия му и всестраненъ животъ сѣ намѣрили отговоръ и тълкуване

въ спокойните страници на множество книги.

Към последните, непретенциозна и скромна, но твърде спретнала, трябва да се включи и книгата на г. К. Троянов, голям турист и дългогодишен член на клона „Девненски извори“ във Варна. Въ нея не ще срещнете нито методичната разработка на учения, нито изчерпателните данни на пътешественика. Но влюбеният въ планинските простори планинар е далъ остатъка от сърдцето си на морето. От върхадоморето! От облаците до тяхния първоизточник: две противоположни точки на живота, който кипи между тях, многолик и всестранен, черпещ жителни сокове от първичната им красота, от тяхната неизчерпаема и чиста енергия.

Въ бързи, но свежи црихи авторът е далъ разнообразния живот на морето: рибаритъ господари и пленници на морската стихия-които съ денонощен трудъ изкарватъ своя твърдъ залък; чудните лунни нощи и тяхната ненадмината красота; оловно-сивитъ води на ечаща буря, мняващи се въ богато цвѣтна гама отъ свѣтли тонове, съпернически на небесните; морето въ слънце и буря, чиито води миятъ бръговетъ на единъ страдащ, но гордъ народъ, който върва въ щастливия изходъ на своя устремъ къмъ бъдещето. Всичкото това е написано въ едри шрихи, но съ разяващата любовъ на човѣкъ, който е „пробродилъ надлъжъ и наширъ нашата родина и нито единъ красивъ пѣтъ не е останалъ чуждъ за него“. Ако тази любовъ бѣше единственото качество на книгата, тя би била достатъчна. Но къмъ нея трябва да се прибави и цвѣтистиятъ стилъ на автора, богатъ съ образи и сравнения, които увличатъ четеща, особено когато той гледа съ влюбеното око на туриста.

К. М.

Нашето черноморие, отъ Крумъ Кънчевъ, цена 50 лева.

Ако Павелъ Делирадевъ ни подава рѣка да ни запознае съ нашитъ планини, ако д-ръ Иванъ Велковъ ни запознава съ пѣмтниците на нашето минало, то Крумъ Кънчевъ е първиятъ водачъ за нашия черноморски бръгъ.

Предлаганиятъ трудъ на г. Кънчевъ представлява едно художествено, стопанско и туристическо описание на цѣлата наша източна граница, отъ носъ Калиакра до Рѣзовската рѣка. Това е единъ възторженъ позивъ за опознаване, за обикване на нашето море и на красотитъ, които сж свързани съ него. Изпѣстрено съ множество легенди за селищата и мѣстата, нашето черноморие действително представлява една скъпоценна огърлица отъ бисери и корали, която краси нашето отечество. Авторътъ се рови изъ историята,

като отива въ легендарното — и отъ тамъ вади живи образи, като тѣзи на прехубавитъ 40 девиси, които съ сплетени коси и вкопчани рѣще се хвърлятъ отъ скалата на носъ Калиакра въ разпѣненитъ вълни, за да избѣгнатъ позора и безчестието отъ кръвожаднитъ черкези, или пѣкъ тази за дѣщеритъ на Зевсовия синъ на имена: Агата, Сиза и Виза, които сж основателки на Ахтополъ, Созополъ и Виза, прокудени отъ всеилния гнѣвъ на олимпиеца Зевсъ, който въ избликъ на ревностъ се нахвърлил върху тяхъ съ двустрия си ножъ и съ първия замахъ още насѣкалъ бѣлоснѣжната грѣдь на Виза и благодарение намѣсата на жена му, той не ги убилъ, а ги прогонилъ по черноморскитъ бръгове. И множество още легенди, съ които сж свързани нашитъ бръгове.

Описанията на Крумъ Кънчевъ сж живи и сочни, защото самъ той е поетична натура съ неизказана любовъ къмъ морето. Морето е стихия, която никой не може да овладѣе. То възпитава само велики откриватели, смѣли моряци и безстрашни рибари. Въпрѣки че северната и източната ни граница е водна, българинътъ не се е проявилъ въ морелюбие. Даже превъплощението и обаянието отъ нашето тѣй хубаво Черно море въ нашата изящна литература и художество се явява едва въ последните нѣколко десетилѣтия. Крумъ Кънчевъ е единъ горещъ поклонникъ на морето. Съ своята платноходка той устрои т. г. морски походъ отъ Варна до Ахтополъ, който завърши успѣшно.

Още първитъ творби на автора: „Родно море“ — морски поеми, и „Варна“ — романъ, опредѣлятъ духа и съдържанието на неговото писателско дѣло, чиито граници и възможности се разширяватъ отъ изживѣлицитъ и впечатленията на автора, добити по време на далечнитъ му пѣтувания, предимно по море. Като последица отъ тяхъ сж редицата пѣтеписи — едно рѣдко явление въ книжнината ни: „Въ страната на Мустафа Кемалъ“ (в. Мисълъ), „По море“ (сп. Морски сговоръ), „Съ черната яхта“ (сп. Морски сговоръ), „Една седмица въ Палестина“ (в. Варненски новини), „Отъ корабната палуба“ (сп. Морски сговоръ) и др.

Д-ръ Гюлеметовъ

ТОПОГРАФИЯ ЗА ВСИЧКИ отъ д-ръ Ив. Кр. Мирски, № 4 отъ „Общедостъпни картографска библиотека“, София 1938, цена 45 лева.

Две общи точки поставятъ, макаръ и само външно, военното дѣло и планинарството въ близкъ досегъ: победата като краенъ резултатъ отъ полеженитъ усилия и теренътъ като реална основа върху която се развиватъ нападателнитъ действия. Последниятъ е толкова същественъ и необходимъ

елементъ и на двете дейности, че вънъ отъ него се немислими нито планинарството, нито войната. Отъ тукъ е ясна необходимостта отъ подробното и по възможностъ предварителното проучване на теренитъ, върху които евентуално би се развили двете дейности, чрезъ редица помощни сръдства, между които първо мѣсто държи науката топография. Тая наука ни разкрива графическитъ методи за изобразяването на земната морфология и свързанитъ съ нея предмети въ карти и планове, които, въ зависимостъ отъ целта за която сж правени, ни даватъ представа за изобразената мѣстностъ и ни позволяватъ да правимъ съобразяванията си съ огледъ къмъ нашата целъ. Проче, тѣсната връзка между планинарството и топографията като помощна наука е надъ всѣко съмнение, защото възъ основа на начертанитъ по нейнитъ правила карти и планове ние сме въ състояние предварително да подготвяваме практическото изпълнение на разнообразнитъ планинарски задачи. Затова всѣки приносъ къмъ тая наука, особено когато е написанъ популярно, интересува и насъ планинаритъ.

Отъ 2—3 години, г. д-ръ Ив. Кр. Мирски, съ една завидна за нашитъ условия упоритостъ, върши безшумно една ценна културна работа, като чрезъ издаваната отъ него „Общедостъпна картографска библиотека“ разпространява началата на топографията, геодезията и картографията въ сръдитъ на неспециалиститъ. Наскоро се появи № 4 отъ тая библиотека; Топография за всички, която, както личи и отъ името,

е предназначена за всички, които се интересуватъ отъ тая материя по каквито и да сж поводи. Съ свойствения ни автора общедостъпенъ и увлекателенъ езикъ сж изложени системно общитъ начала на елементарната топография, безъ математика и дълбока теория. Отъ планинарско гледище най-голъмо достоинство на книгата е нейниятъ изключително практически характеръ. Всѣки неспециалистъ, следъ прочитането ѝ добива толкова много практически познания по тая особена материя, че е въ състояние вече самъ да чете правилно топографски карти и планове, аерофотографни снимки, въ повечето случаи да чертае самъ окомѣрни скици и кроки на мѣстността, да се ориентира по картини на мѣстността дори когато тя е непозната и редица още нѣща отъ твърде голъмо практическо значение за културния планинаръ.

Макаръ и предназначенъ повече за военни лица, трудътъ представлява голъмъ интересъ и за насъ и безъ друго трѣбва да стане справочникъ по топографнитъ и картографнитъ въпроси на всѣки съзнателенъ планинаръ, който се стреми да бжде независимъ отъ водачи и други помощни сръдства при изпълнението на задачи съ карти, особено въ непознати мѣста. Въ края на книгата сж дадени доста подробности за военитъ карти на нашитъ съседи и дори на България, които, ако не бѣха толкова недостъпни, биха принесли ценни услуги на нашето планинарско дѣло.

Препоръчвамъ горешо тоя последенъ трудъ на г. Мирски.

Г. Г-въ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ — ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО СОФИЯ, ЯНУАРИЙ, 1939 ГОД. БР. 1. ГОД. XXXI.

Редакция и администрация: София, Позитано 6, Телеф. 2-75-89.

Редакторъ: СТЕФАНЪ ПОПОВЪ

Der Bulgarische Turist, Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins, Sofia, Positano 6, Jahrgang XXXI, Heft 1, Januar 1939.
Hauptschriftleiter: Stephan Popow

СЪДЪРЖАНИЕ: Българското планинарство като битово отражение — Павелъ Делирадевъ; † Д-ръ Иванъ Хр. Лабутовъ — Меджлиевъ; За човѣка, устременъ къмъ планината — Д-ръ Ем. Шаранковъ; Планинарство и наука — Георги Ст. Георгиевъ; Планинско трио — Т. Ив.; Родопи — Александъръ Кюркиевъ; Планината като сѣдба — Петъръ Боевъ; Алеко Константиновъ — Екатерина проф. Ем. Иванова.